

با ظهور انقلاب اسلامی ایران و گرایش‌های عمیق اسلامی در سطح دنیا به‌خصوص پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و زوال مارکسیسم، «اسلام» از گسل‌های اساسی در برابر هژمونی ایالات متحده، شساخته و معرفی شده است. هم‌زمان با طرح مسئله اسلام در غرب، شاهد هستیم که در رسانه‌های این کشورها نیز پروژه‌های عظیم اسلام‌هراسی؛ خصوصاً در فیلم‌های سینمایی هالیوود به اجرا درمی‌آید. یکی از اصلی‌ترین راهکارهای مقابله با این شرایط، بهره‌گیری از ظرفیت‌های رسانه‌های داخلی ایران است که لازم است با تجهیز به سلاح دانش، فن‌آوری و بصیرت اسلامی به مبارزه در این عرصه برخیزند. در این راه می‌توان با کسب تصویری مناسب از رویدادهای ممکن در آینده، در جهت برنامه‌ریزی‌های مناسب و ارائه راهکارهای مقابله گام برداشت.

این پژوهش با به‌کارگیری روش سناریوپردازی با رویکرد عدم قطعیت بحرانی و استفاده از نرم‌افزار میک‌مک، به دنبال بررسی آینده‌های بدیل فعالیت‌های سینمای هالیوود در حوزه دین اسلام است. براساس نتایج به‌دست آمده دو پیشران دکترین امنیت ملی آمریکا و جهانی شدن، دارای بیشترین عدم قطعیت می‌باشند و از تقاطع آنها در دو محور، چهار سناریو (سناریوی تروریست‌ها، سناریوی جهان سومی‌ها، سناریوی جهانی شده‌ها، سناریو غیرخودی‌ها) در مورد آینده‌های بدیل سینمای هالیوود در حوزه اسلام ایجاد می‌شود.

■ واژگان کلیدی:

آینده‌پژوهی، هالیوود، اسلام، سناریوپردازی

آینده‌فعالیت‌های رسانه‌های غرب در مواجهه با اسلام با تأکید بر سینمای هالیوود

فاطمه عموعبداللہی

کارشناس ارشد پژوهش، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد دانشگاه الزهراء (س) تهران
fatemehamooabdollahi@yahoo.com

مقدمه

ایالات متحده آمریکا که بعد از جنگ جهانی اول به عنوان یک قدرت جهانی ظهور پیدا کرد و در جنگ جهانی دوم توانست بر اروپا فائق آید (فریدمن، ۱۳۹۱: ۶۲-۵۹)، اکنون به عنوان یک کشور ابرقدرت به دنبال حفظ و گسترش قدرت خود بوده است؛ این در حالی است که از دهه های پایانی قرن بیستم این اعتقاد قوام یافته، به وجود آمده است که دوران طلایی قدرت ایالات متحده در دهه ۱۹۵۰ به خصوص با توجه به رشد و توسعه سایر کشورهای جهان روبه زوال است. (فریدمن، ۱۳۹۱: ۴۹-۴۸) از این رو استفاده از تئوری های قدرت نرم - که بر پایه تفوق بر افکار و استخدام نیروهای دشمن و جنگ بدون خونریزی است - و تلاش گسترده تر بر تک بعدی نمودن نظام جهانی و جایگزینی پروژه آمریکایی شدن بر پروژه جهانی شدن برای این کشور جایگاه ویژه ای پیدا کرده است. در این راستا شرکت های آمریکایی با تسلط بر مدیریت رسانه های ارتباط جمعی خصوصاً سینما و تلویزیون به عنوان عمومی ترین ابزار این پروژه به میدان آمدند. این در حالی است که با ظهور انقلاب اسلامی ایران و گرایش های عمیق اسلامی در سطح دنیا به خصوص پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و زوال مارکسیسم، «اسلام» از گسل های اساسی در برابر هژمونی ایالات متحده، شناخته و معرفی شده است. (فریدمن، ۱۳۹۱: ۱۲۶)

همزمان با طرح مسئله اسلام در غرب، شاهد هستیم که در رسانه های این کشور نیز پروژه های عظیم اسلام هراسی؛ خصوصاً در فیلم های سینمایی هالیوود به اجرا درمی آید؛ برای مثال در یک بررسی از سوی رضایی یزدی (۱۳۸۴) نشان داده شده که در ۱۵۰ فیلم ساخت هالیوود در سه دوره تاریخی، تصویری اهریمنی از مسلمانان ارائه شده است و به ارائه و تحقق شکل های نوینی از اسلام که همخوان با منافع آمریکا باشد که از آن به «اسلام آمریکایی» تعبیر می شود، پرداخته شده است. رواج رسانه ای عرفان های کاذب، شیطان پرستی، همجنس گرایی و ایجاد زلزله در بنیان خانواده نمونه هایی از جنگ های رسانه ای علیه اسلام محسوب می شود.

از سوی دیگر، ایران که با وقوع انقلاب اسلامی در آن، بسیاری از معادلات جهانی در مورد حضور اجتماعی دین در جوامع را بر هم زده است و در پی تحقق آرمان های دین اسلام به عنوان دینی سیاسی و اجتماعی و فردی است، آماج حملات مختلفی از سوی قدرت های برتر جهان بالأخص آمریکا قرار گرفته است. یکی از اصلی ترین راهکارهای مقابله با این شرایط، این است که رسانه های داخلی ایران با تجهیز به سلاح دانش، فناوری و

بصیرت اسلامی به مبارزه در این جنگ برخیزند و در این راه می‌توان با کسب تصویری مناسب از رویدادهای ممکن در آینده، جهت برنامه‌ریزی‌های مناسب و ارائه راهکارهای مقابله گام برداشت. از این‌رو به‌کارگیری مطالعاتی که در پی شفاف‌سازی وضع موجود و گمانه‌زنی‌های مستدل و منطقی درباره آینده است، می‌تواند پشتوانه نظری مناسب برای سیاست‌گذاری‌های لازم را در اختیار مسئولان امر قرار دهد. امکان مطالعه علمی آینده، طی سال‌های اخیر با استفاده از روش‌های مختلفی در عرصه علم، فراهم شده است که از آنها به آینده‌نگاری و آینده‌پژوهی یاد می‌شود. اصل اساسی و مشترک در این روش‌ها این است که علی‌رغم عدم قطعیت‌های آینده، می‌توان سناریوهای بدیل و برخی احتمالات را از آینده ارائه داد که این آینده‌های بدیل در واقع برآمده از اقدامات امروز است. بر این اساس، بیشتر آینده، در ارزش‌ها، اهداف، پیشران‌ها و روندهای امروز موجود است. (کشاورز ترک و براتی، ۱۳۹۲: ۱۵)

بدین ترتیب این مطالعه بر آن است با بررسی مطالعات و تحقیقات مرتبط با موضوع پژوهش و بهره‌مندی از نظرات متخصصان امر، به بررسی و ارائه سناریوهای آینده پیش‌روی فعالیت‌های رسانه‌های دیداری غرب در حوزه دین اسلام بپردازد. سؤال اصلی تحقیق این است که چه آینده‌ای برای فعالیت‌های رسانه‌های غربی در حوزه دین اسلام می‌توان پیش‌بینی کرد؟ در این ارتباط، سه سؤال فرعی قابل طرح خواهد بود:

- روندها و پیشران‌های تأثیرگذار بر آینده فعالیت‌های رسانه‌های غربی (با تأکید بر هالیوود) در حوزه دین اسلام کدام است؟

- عدم قطعیت‌های بحرانی در خصوص فعالیت رسانه‌های غربی در حوزه دین اسلام چیست؟

- سناریوهای پیش‌بینی‌شده در چه مقطع زمانی احتمال وقوع دارد؟ در پژوهش حاضر، توجه اصلی بر رسانه‌های دیداری با تکیه بر هالیوود است. انتخاب این رسانه در بررسی آینده فعالیت‌های رسانه‌ای غرب بنا به دلایل ذیل است؛

- گستردگی و حجم زیاد رسانه‌های آمریکا، بررسی روندهای موجود را دچار مشکل و پیچیدگی فراوانی می‌نمود که خارج از چارچوب توانایی این تحقیق قرار می‌گیرد. آمریکا به‌تنهایی ۷۵٪ برنامه‌های تلویزیونی را در جهان در کنترل خود دارد و در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، ۶۰ تا ۸۰ درصد مضمون برنامه‌های تلویزیونی از ایالات متحده

نشئت می‌گیرد.

- ارتباط وثیق سینما و قدرت نرم که تحقیقات و مطالعات متعدد آن را به اثبات رسانده است، می‌تواند محدوده مناسب‌تری برای بررسی روندها در اختیار تحقیق حاضر قرار دهد. بسیاری معتقدند هالیوود به‌عنوان بازوی آمریکا در دیپلماسی عمومی در جذب اذهان و قلوب مردم جهان نقشی مهم ایفا می‌کند و گاردلز و مداووی^۱ معتقدند مهم‌ترین ابزار قدرت نرم آمریکا صنعت غول‌پیکر رسانه‌ای این کشور و هالیوود است. (گاردلز و مداووی، ۲۰۰۹) برخی معتقدند سینمای هالیوود به‌واسطه تاملش به حمایت از نهادها و ارزش‌های آمریکایی مسلط، مطلقاً یک پدیده سیاسی است و کارکردهای آشکار سیاسی‌تر سینمای هالیوود عموماً در هنگامه بحران‌های اجتماعی خودنمایی می‌کند (هیل و گیبسون، ۱۳۸۱: ۳۷۳) می‌توان گفت هالیوود بخشی از دولت آمریکا است و در طول حیات خود مستقیم و غیرمستقیم در پیشبرد سیاست‌های آمریکا در عرصه داخلی و بین‌المللی نقش داشته است.

- برژینسکی؛ سیاست‌مدار لهستانی - آمریکایی و از مشاوران برجسته امنیت ملی آمریکا معتقد است: «عینی‌ترین و بیشترین تأثیر جهانی فرهنگ فراگیر آمریکا از طریق فیلم‌های سینمایی و سریال‌های تلویزیونی منتقل می‌شود و هالیوود نه تنها نماد جهان صنعتی شده است؛ بلکه در طول قرن بیستم به مهم‌ترین منبع سرگرمی و نفوذ فرهنگی تبدیل شده است.» (برژینسکی، ۱۳۸۶: ۲۳۵)

- هالیوود به‌جز در میزان تولید سالانه فیلم (که پس از سینمای هند در رتبه دوم قرار دارد) در تمامی زمینه‌ها جایگاه نخست را به خود اختصاص داده است. (لی، ۱۳۹۰: ۷۴-۷۵)

اسلام و ایران در هالیوود؛ بررسی روند موجود

بررسی آثار و مطالعات صورت‌گرفته در مورد اسلام (به‌ویژه در نگرش متفکرین غربی) نشان از وجوه چندگانه‌ای از واژه اسلام دارد که هر یک مصداقی متفاوت از دیگری دارد اما همگی تحت لوای واژه اسلام بیان می‌شود و به سه وجه ایدئولوژیک یا اسلام سیاسی، وجه تمدنی و همچنین وجه جغرافیایی و ژئوپلیتیکی قابل تقسیم‌بندی است. اسلام از وجه ایدئولوژیک؛ اسلام سیاسی یا اسلام‌گرایی یا بنیادگرایی اسلامی،

سنت‌گرایی اسلامی، تجدید حیات اسلامی، متعصبین مذهبی، رنسانس اسلامی، بیداری اسلامی که از واژه‌های مترادف در این وجه است، در کانون توجه متفکران غربی در دو دهه اخیر قرار دارد و ادبیات گسترده‌ای حول آن شکل گرفته است. (اشرف نظری، ۱۳۸۷)

اسلام از وجه تمدنی؛ در این نگرش، اسلام مذهبی است با اعتقادات عام‌گرایانه و فعال که تفاوت در این اعتقادات می‌تواند به درگیری و یا تعامل با مذاهب دیگر از نظر فرهنگی و تمدنی بینجامد. شاید بتوان گفت قرار گرفتن اسلام در این وجه و توجه به آن، بیش از همه با اثر هانتینگتون، «برخورد تمدن‌ها»، پیوند خورده است.

اسلام از وجه جغرافیایی و ژئوپلیتیک؛ می‌توان گفت تعبیر مناسب‌تر برای این وجه از اسلام، جوامع اسلامی یا جهان اسلام است. این مناطق از یک‌سو دارای میزان قابل توجهی از منابع اقتصادی مهم دنیا اعم از نفت و گاز انواع معادن مورد نیاز صنعت است و از سوی دیگر بازار مصرفی بسیار مهمی در چرخه مصرف جهانی محسوب می‌شوند.

۱۶۷

در این تحقیق تمامی معنای مذکور از اسلام مورد توجه است.

بعد از جنگ سرد، اسلام و ایران تبدیل به موضوع امنیتی در آمریکا شدند و برای مقابله با آنها یکی از مهم‌ترین راهبردهای ایالات متحده، به‌کارگیری استراتژی‌های فرهنگی و رسانه‌ای بوده است. از این‌رو شاهد موج اسلام‌هراسی و ایران‌هراسی در رسانه‌های این کشور بوده‌ایم. این استراتژی در هالیوود با بازنمایی مسلمانان در قالب گفتمانی که ویژگی‌های محافظه‌کارانه و سنتی از اسلام را بیان می‌کرد پیگیری شده است. (سردار و دیویس^۱، ۲۰۱۰: ۲۴۲-۲۴۱) در سال ۱۹۹۷ در گزارش رانی مید (اسلام‌هراسی؛ چالشی برای همه^۲) اشاره شده است که قالبی از هستی اسلام و مسلمانان به‌وجود آمده است که گفتمان شرق‌شناسانه بر آن مسلط است که برخاسته از میراث تاریخی نفرت غیرمنطقی از مسلمانان است. (سردار و دیویس، ۲۰۱۰: ۲۴۰)

این در حالی است که براساس گزارشی که مجله تایم انتشار داده است ۶۲٪ آمریکایی‌ها شخصاً در مورد مسلمانان آمریکایی چیزی نمی‌دانند^۳ و بنابراین این مشکل به‌وجود خواهد آمد که این تعداد، تصور خود از مسلمانان را با توجه به رسانه‌ها کسب می‌کنند. در سال ۲۰۱۱ گزارشی از سازمان بروکینگ در مورد ارزش‌های آمریکایی‌ها نشان می‌دهد که

1. Sardar & Davis

2. Runnymede Trust Report Islamophobia: A Challenge for Us All

3. <http://www.time.com/time/nation/article/0,8599,2011799,00.html>, accessed on november 11, 2010.

تقریباً دو سوم از جمهوری خواهان و آمریکایی هایی که به شبکه فاکس اعتماد دارند، با این عقیده که ارزش های اسلامی در تقابل با ارزش های آمریکایی هستند، موافق اند و سه پنجم از جمهوری خواهان بر این باورند که مسلمان آمریکا به دنبال بر پا کردن قوانین اسلامی در آمریکا هستند. این در حالی است جمهوری خواهانی که اخبار سایر شبکه ها را دنبال می کنند معتقدند ارزش های اسلامی مسلمان در تطابق با ارزش های جامعه عمومی است.^۱ ناتان لین^۲ در کتاب خود «صنعت اسلام هراسی»^۳ (۲۰۱۲) از این تأثیر رسانه ای و نوع پخش اخبار از اسلام با عنوان ضرب و شتم رسانه ای: انتشار جنون ضد مسلمین^۴ نام برده است. بازنمایی مسلمانان در سینمای آمریکا را می توان از آغاز قرن ۲۰ پیگیری کرد. در اولین فیلم های مربوط به مسلمانان، مانند کینز خائن^۵ (۱۹۰۰)، قصر شب های عربی^۶ (۱۹۰۵)، اعراب^۷ (۱۹۱۵)، شیخ^۸ (۱۹۲۱)، آهنگ بیابان^۹ (۱۹۲۹) و دزد دمشق^{۱۰} (۱۹۲۹) فیلم هایی هستند که در آنها اولاً دنیای اسلام مترادف با دنیای اعراب در نظر گرفته شده و به شکلی شگفت انگیز و اسرار آمیز تصویر شده است. این دنیا مملو از زنانی محجبه و غرق در جواهرات است که در حرمسراها سکونت داشتند و شیوخی با ریش بلند و تبهکارانی سیه چرده که در بیابان های پر از شتر و درخت نخل زندگی می کردند. البته بازنمایی این تصاویر اگر چه شگفت و اسرار آمیز به معنای مثبت جلوه دادن نیست. در این گونه فیلم ها مردهای مسلمان به شکل افرادی بدوی و بی فرهنگ تصویر شده اند. همواره فیلم های آمریکایی اعراب را با اسلام یکی دانسته اند و مسلمانان سایر کشورها مانند اندونزی، مالزی یا پاکستان تصویر نمی شدند. مسلمانان در فیلم های آمریکایی عربی صحبت می کنند و به نام الله متوسل می شوند و به سبک مردم خاورمیانه لباس می پوشند، بیشتر زنان اغلب با پوشش برقع یا چادر و مردان نیز با چفیه به تصویر کشیده می شوند. سینمای آمریکا تصویری یکدست از مسلمانان ارائه می کند و این تصویر چیزی جز

1. Public Religion Research and the Brookings Institute, "What It Means to Be American: Attitudes in Increasingly Diverse America After 9/11," September 2011.

2. Nathan Lean

3. The Islamophobia Industry; How the Right Manufactures Fear of Muslims

4. Media Mayhem: Broadcasting Anti-Muslim Madness

5. Unfaithful Odalisque

6. The Palace of Arabian Nights

7. The Arabs

8. The Sheikh

9. The Desert Song

10. Thief of Damascus

مسلمانان عرب افراطی نیست. (رامجی، ۱۳۹۱)

هنگامی که سیاست‌های ایالات متحده، توسعه یک فرهنگ لغت حول واژگان تروریسم و مسلمانان در دهه ۱۹۷۰ را شروع کرد، هالیوود نیز پا در عرصه تجسم و بازنمایی این دشمن جدید گذاشت و تعداد زیادی از فیلم‌ها در مورد حمله تروریست‌ها به آمریکا و آمریکایی‌ها ساخته شد و به‌شکل دادن تصور جمعی آمریکائیان از این گروه پرداخت. به‌طوری که هنگام انتشار خبر بمب‌گذاری‌های اوکلاهما در سال ۱۹۹۵، به‌طور خودکار آمریکائیان، اعراب و مسلمانان را عامل این بمب‌گذاری‌ها می‌دانستند.^۱

بدین ترتیب روند پیشین‌بازنمایی اسلام، طی دو دهه پایانی قرن ۲۰ و با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹ دچار تغییراتی شد و روایت تهدید اسلام علیه غرب در پرده نقره‌ای هالیوود پدیدار شد. دو فیلم در عمق شب^۲ (۱۹۸۵) و عقاب آهنین^۳ (۱۹۸۶) نیروی دلتا، مسلمانان را افرادی تروریست و قاتلانی بی‌رحم به‌تصویر کشیدند که علیه شیوه زندگی آمریکایی تهدیدی جدی به‌شمار می‌آیند. در واقع این فیلم‌ها ابزار بی‌رحمی بودند که از آنها در جهت آماده‌سازی افکار عمومی درباره جنگ با اعراب، توجیه مخاطب در جنگ افروزی و نابودی گروه‌های تروریستی به نام دفاع از آزادی‌های آمریکایی استفاده می‌شد. در سال ۱۹۹۱ فیلم انیمیشن علاءالدین^۴ به شکل‌گیری ذهنیت کودکان آمریکایی از قوانین فرهنگی اسلامی به‌عنوان قوانین بدوی و اجباری انجامید.

در سال ۱۹۹۶ فیلم تصمیم اجرایی^۵، که متضمن تهدید تروریسم اسلامی علیه مردم آمریکاست، مطرح می‌شود.

در سال ۱۹۹۷ فیلم نیروی هوایی شماره یک^۶ نیز با نمایش ربه شده شدن هواپیمای رسمی رئیس‌جمهور آمریکا به‌وسیله تروریست‌های مسلمان به این ایده دامن می‌زند. فیلم محاصره^۷ در سال ۱۹۹۸. فیلم سه پادشاه^۸، در سال ۱۹۹۹ و قوانین تعهد^۹

۱. بر گرفته از مقاله‌ای از دیپا کومر دکتری مطالعات رسانه در روزنامه نیویورک تایمز قابل دسترس در: <http://www.nytimes.com/roomfordebate/2014/04/16/living-in-the-grip-of-vigilance/media-stokes-our-terrorism-mindset>

2. Into the Night
3. Iron Eagle
4. Aladdin
5. Executive Decision
6. Air Force One
7. The Siege
8. Three Kings
9. Rules of Engagement

در سال ۲۰۰۰، مارشال نیروی هوایی^۱ (۲۰۰۳)، سقوط شاهین سیاه^۲ (۲۰۰۲)، منطقه بی ۱۳^۳ (۲۰۰۴)، فتوا^۴ (۲۰۰۶)، چهار پر^۵ (۲۰۰۲)، افشای کامل^۶ (۲۰۰۱)، هیدالگو^۷ (۲۰۰۴)، به دنبال کمدی در جهان اسلام^۸ (۲۰۰۵)، هدف مردان^۹ (۲۰۰۱)، ترغیب زیبا^{۱۰} (۲۰۰۵)، جیوه قرمز^{۱۱} (۲۰۰۵)، شیرهای دست دوم^{۱۲} (۲۰۰۴)، سنگ تجارت^{۱۳} (۲۰۰۶)، تیم آمریکا: پلیس جهانی^{۱۴} (۲۰۰۴)، اشک خورشید^{۱۵} (۲۰۰۳) و دو درجه^{۱۶} (۲۰۰۱)، فیلم‌های «فضای بین»^{۱۷} در سال ۲۰۱۰ «به شدت بلند، به غایت نزدیک»^{۱۸}، نیز با این کلیشه ساخته شده‌اند و در آنها اسلام با تروریسم ارتباط دارد. در فیلم تک‌تیرانداز آمریکایی^{۱۹}، محصول سال ۲۰۱۴ نیز به جنگ آمریکا در عراق می‌پردازد و هدفش برجسته کردن نظامیان آمریکایی است.

سیر «اسلام‌هراسی» تقریباً از اوایل تابستان ۲۰۰۶ بدل به پروژه «ایران‌هراسی» شد. با خودکفایی ایران در غنی‌سازی اورانیوم برای دستیابی به فناوری صلح‌آمیز هسته‌ای این هجمه افزایش بیشتری یافت و موج ایران‌ستیزی در محصولات هالیوودی به شکل گسترده‌ای ادامه پیدا کرد. درباره مسئله اتمی ایران نیز فیلم‌های متعددی ساخته می‌شود و موضوع ایران‌هراسی در یک تقارن زمانی با دستیابی ایران به فناوری هسته‌ای موضوعی است که مورد علاقه پنتاگون است. این ماجرای دنباله‌دار درباره موضوع اتمی ایران نخستین بار در فیلم صلح‌جو^{۲۰} نمایش داده شد.

1. Air Marshall
2. Black Hawk Down
3. District B13
4. Fatwa
5. The Four Feathers
6. Full Disclosure
7. Hidalgo
8. Looking for Comedy in the Muslim World
9. Men Point
10. Pretty Persuasion
11. Red Mercury
12. Second Hand Lions
13. Merchant Stone
14. Team America: World Police
15. Tears of the Sun
16. and Two Degrees
17. The Space Between
18. Extremely Loud & Incredibly Close
19. American Sniper
20. The Peacemaker

جدول ۱: فیلم‌های هالیوودی با موضوع ایران‌هراسی

نام فیلم	سال تولید	زمان مورد توجه در فیلم	تم ایران‌هراسی مورد توجه در فیلم
فرستاده	۱۹۸۳	انقلاب اسلامی	ترور و خشونت انقلابیون علیه ساواک
بدون دخترم هرگز	۱۹۹۱	پس از انقلاب اسلامی	ارائه چهره‌های خشن از مردان ایرانی و مظلومیت زنان و بدوی نشان دادن ایران
ویش مستر	۱۹۹۷	تاریخ باستان ایران	خطرناک بودن ایران برای امنیت جهان
مریم	۲۰۰۲	زمان انقلاب	خشونت انقلابی و گروگانگیری
اسکندر	۲۰۰۴	تاریخی	خشونت تاریخی تمدن ایران
یک شب با پادشاه	۲۰۰۶	تاریخی	خشونت
سیصد	۲۰۰۷	تاریخی	خشونت
سنگسار ثریا	۲۰۰۸	بعد از انقلاب اسلامی	سیاه‌نمایی حقوق و جزای اسلامی
پیکره‌ای از دروغ	۲۰۰۸	بعد از انقلاب اسلامی	شرایط مهاجران ایرانی، وضعیت زنان در ایران
کشتی گیر	۲۰۰۸	بعد از انقلاب اسلامی	تخریب و توهین به پرچم
بین‌المللی	۲۰۰۹	بعد از انقلاب اسلامی	خرید موشک توسط ایران
عبور	۲۰۰۹	بعد از انقلاب و مهاجران ایرانی	وضعیت بد زنان در فرهنگ ایرانی، خشونت ایرانیان تابع امام خمینی
زنان بدون مردان	۲۰۰۹	قبل از انقلاب و زمان کودتا ۱۹۵۳	شرایط اجتماعی زنان با شرایط فرهنگی متفاوت و لزوم حمایت آمریکا
غیرقابل تصور	۲۰۱۰	بعد از انقلاب اسلامی	موضوع هسته‌ای ایران و ایجاد ناامنی توسط ایران
روسری طلایی	۲۰۱۰	قبل و حین انقلاب اسلامی	نشان دادن انقلاب اسلامی به‌عنوان توطئه سیا
اورشلیم شمارش معکوس	۲۰۱۱	بعد از انقلاب	موضوع هسته‌ای ایران
ترانسفورمز	۲۰۱۱	بعد از انقلاب	سپاه پاسداران و موضوع هسته‌ای
من نسرین هستم	۲۰۱۲	بعد از انقلاب	زندگی مهاجران ایرانی و عدم تطابق بنیادگرایان با جامعه غرب
آرگو	۲۰۱۲	حین انقلاب	تسخیر لانه جاسوسی، انتساب خصوصیات وحشیانه به ایرانیان
بکارت	۲۰۱۲	بعد از انقلاب	مشکلات زنان در ایران
سی دقیقه پس از نیمه شب	۲۰۱۲	بعد از انقلاب و در جریان حادثه ۱۱ سپتامبر	همکاری ایران با بنیادگرایان افراطی القاعده برای انفجار برج دوقلو و تهدید امنیت آمریکا

نام فیلم	سال تولید	زمان مورد توجه در فیلم	تم ایران‌هراسی مورد توجه در فیلم
شرایط	۲۰۱۲	بعد از انقلاب مهاجران ایرانی	ترویج انحرافات جنسی
رکن پنجم	۲۰۱۳	بعد از انقلاب	موضوع هسته‌های ایران و خطر ایران برای امنیت آمریکا
ما را از شیطان برهان	۲۰۱۴	ایران باستان و کنونی	ایران عامل ناامنی عراق
گلاب	۲۰۱۴	بعد از انقلاب	انتخابات ریاست جمهوری و نقض دموکراسی و حقوق بشر
دختر تنها در شب به خانه می‌رود	۲۰۱۴	بعد از انقلاب	ایرانی و محجبه بودن شبخ خون‌آشام فیلم
روبوکاپ	۲۰۱۴	آینده و بعد از انقلاب	نجات ایرانیان توسط آمریکا، جنگ‌های آینده به‌وسیله ربات‌ها

ایران‌هراسی و تأثیر آن بر اسلام

غرب با تأکید بر راهبرد ایران‌هراسی، سعی دارد که تحولات جهان اسلام به‌ویژه خاورمیانه را مدیریت کند. برنارد لوئیس در مصاحبه با یکی از روزنامه‌جروانم پست^۱ در ۲۵ فوریه ۲۰۱۱ ایران را بزرگ‌ترین خطر در منطقه قلمداد و تأکید می‌کند که ایران از دو محور در حال پیشروی است یکی رادیکالیسم انقلابی و دیگری گسترش انقلاب شیعی^۲. می‌توان گفت که اسلام‌هراسی نوین در واقع مترادف با ایران‌هراسی است.

عمده‌ترین اهداف ایران‌هراسی را می‌توان این‌گونه برشمرد:

انتقال بحران از مدیترانه به خلیج فارس؛ آمریکا سعی دارد تا با راهبرد ایران‌هراسی، ضمن پوشش ناکامی خود در موضوع فلسطین، با انتقال بحران به خلیج فارس به بهبود وضعیت امنیتی اسرائیل پرداخته و فرصتی مناسب برای بهسازی آن به‌دست آورد. سرعت بخشیدن به روند سازش اعراب و اسرائیل؛ با ایجاد هراس از ایران در میان کشورهای عرب، توجه کشورهای عربی - اسلامی از تهدید اسرائیل به‌سوی ایران منحرف می‌شود و در واقع میدان بازی تغییر می‌کند.

۱. The Jerusalem Post: به‌معنی اورشلیم پست نام روزنامه انگلیسی زبان در اسرائیل است که در اسرائیل و سراسر جهان خوانندگان پرشماری دارد. این روزنامه توسط یک یهودی - آمریکایی به‌نام گرشان آگرون در اول دسامبر ۱۹۳۲ در شهر اورشلیم با نام اولیه «فلسطین پست» پایه‌گذاری شد که چندی پس از تأسیس اسرائیل به‌نام کنونی آن تغییر نام داد.

۲. مصاحبه برنارد لوئیس در ۲۵ فوریه ۲۰۱۱ قابل دسترس در: [m.jpost.com/opinion/columnists/a-](http://m.jpost.com/opinion/columnists/a-mass-expression-outrage-against-iran) mass-expression-outrage-againstiran

با بزرگنمایی تهدید ایران برای منطقه، ایالات متحده سعی می‌کند که ایران را از همسایگان عرب جدا ساخته و با اتحاد شش کشور حاشیه خلیج فارس در برابر ایران، هزینه‌های امنیتی کشور را افزایش دهد. افزایش هزینه‌های امنیتی در برابر رقبایی مانند چین و روسیه نیز صورت می‌گیرد. از سوی دیگر ایالات متحده قصد دارد با متحد کردن کشورهای عربی، ایران را در منطقه مهار کند. از اواخر دهه ۱۹۹۰ تا به امروز، ایران‌هراسی براساس این تصور که جمهوری اسلامی در آستانه دستیابی به سلاح‌های هسته‌ای است و می‌خواهد با این سلاح‌ها به اسرائیل یا غرب حمله کند و رقابت بی‌سابقه تسلیحات هسته‌ای در خاورمیانه به راه بیندازد، در رسانه‌های آمریکایی و محافل سیاسی این کشور گسترش شدیدی داشته است.

این هدف به راه‌اندازی مسابقه تسلیحاتی بین کشورهای منطقه نیز خواهد انجامید و در واقع ایالات متحده بعد از بحران‌های اقتصادی و هزینه‌های سنگین جنگ‌های نظامی خود در عراق و افغانستان به ایجاد بازارهایی برای کارخانجات تسلیحاتی خود می‌پردازد. توجیه حضور نظامی خود در منطقه یکی دیگر از اهداف مهم آمریکا از ایجاد ایران‌هراسی است. با توجه به ظهور قدرت منطقه‌ای چین در آسیا و به دنبال حفظ منافع و نظارت بر جریان آزاد نفت، آمریکا به دنبال بهانه‌ای برای حضور درازمدت در منطقه می‌باشد. تسلط بر منابع نفتی و سایر منابع انرژی نقشی بسیار حیاتی برای حیات اقتصاد و صنعت آمریکا دارد و از این رو اطمینان از امنیت جریان نفت در سال‌های آینده نیز برای این کشور بسیار حائز اهمیت است.

جدول ۲: محورهای تصویرسازی از ایران در غرب

موضوع	بازنمایی	نتایج بازنمایی
صدور انقلاب اسلامی	تحریف انقلاب و خطرناک جلوه دادن آن	ضرورت مقابله با ایران
امنیت	حامی تروریست بودن مخالف صلح خاورمیانه	عامل ناامنی و لزوم ائتلاف دول منطقه علیه ایران
تسلیحات نظامی	کاربرد تسلیحات هسته‌ای علیه غرب	ایران‌هراسی
حقوق بشر	نقض حقوق بشر نقض حقوق زنان	بسیج امکانات جهت دفاع از حقوق بشر و زنان در ایران ترویج فمینیسم
دموکراسی و آزادی	فاقد نظام سیاسی دموکراتیک و حقوق شهروندی	ترغیب گروه‌های مخالف نظام اسلامی در جهت مقابله

پس از بررسی روند موجود از بازنمایی اسلام در هالیوود، باید گفت که فعالیت‌های رسانه‌ای غرب در مواجهه با اسلام، همگام با سیاست خارجی آمریکا در راستای دسترسی به اهداف هژمونیک این کشور و رویکرد انتخابی آمریکای قرن ۲۱ در اعمال قدرت هوشمند و جنگ نامتعادل در برابر تنوع و پراکندگی جهان اسلام است. به تعبیر داگلاس کلنر «سینمای هالیوود به واسطه تمایزش به حمایت از نهادها و ارزش‌های آمریکایی مسلط، مطلقاً یک پدیده سیاسی است. کارکردهای آشکارا سیاسی تر سینمای هالیوود عموماً در هنگامه بحران‌های اجتماعی خودنمایی می‌کند.» (کلنر، ۱۳۸۵: ۳۷۳)

البته روند موازی سیاست خارجی آمریکا و رویکرد دکترین امنیت ملی ایالات با مضامین فیلم‌های هالیوود، در مورد سایر رقبا (روسیه، ویتنام و غیره) و جنگ‌های این کشور نیز صدق می‌کرده است.

پیشینه تجربی پژوهش

بررسی مطالعات صورت گرفته نشان می‌دهد که مطالعه‌ای با رویکرد آینده‌پژوهی در حوزه اسلام‌هراسی در هالیوود انجام نگرفته است، اما با توجه به موضوع تحقیق حاضر، تحقیقاتی با موضوعات اسلام‌هراسی، هالیوود در سیاست خارجی آمریکا، مطالعاتی با رویکردهای آینده‌نگارانه و پیش‌بینی‌های جهانی، همچنین راهبردها و راهکارهای ارائه‌شده به رسانه ملی در موضوعات مرتبط، برای پیشینه پژوهش مورد توجه قرار گرفته است که در ادامه با توجه به میزان ارتباط با عنوان پژوهش و در دو بخش مطالعات داخلی و خارجی، به‌طور اجمالی معرفی و بررسی می‌شوند؛

مطالعات داخلی

- راهکارهای مواجهه جمهوری اسلامی ایران با اسلام‌هراسی، عنوان رساله دکتری علویان از دانشگاه باقرالعلوم در سال ۱۳۹۱ می‌باشد. فرضیه پیشنهادی و مورد آزمون و بررسی آن این است که جمهوری اسلامی ایران می‌تواند از طریق راهکارهای فرهنگی همچون دیپلماسی رسمی و عمومی مانند تنش‌زدایی به تقویت روابط واقع‌بینانه و مسالمت‌آمیز جمهوری اسلامی ایران با جهان غرب به‌ویژه روشنگری مردم مغرب‌زمین کمک نماید و از تشدید روابط تعارض‌آمیز و اسلام‌هراسی بکاهد. این پژوهش با روش آینده‌پژوهانه و بهره‌گیری از نقشه راه به ارائه چشم‌انداز روابط اسلام و غرب می‌پردازد. برای تقویت روابط و کاهش اسلام‌هراسی دو راهکار سیاسی و فرهنگی ارائه شده است.

راهکار سیاسی براساس دیپلماسی عمومی و راهکار فرهنگی با استفاده از آموزه‌های فرهنگی غنی اسلام.

- آینده‌نگاری راهبردی در دکترین مهدویت؛ عنوان مقاله‌ای است که فیروزآبادی در سال ۱۳۸۷ نگاشته‌اند. در این مقاله سعی شده است با توجه به تلاش متفکران غربی برای مدیریت تحولات دوره آخرالزمان با استفاده از رویکرد آینده‌نگارانه، از آیات و روایات و متون دینی اسلام درباره تحولات و رخداد‌های آینده بهره گرفته و راهبردهای لازم برای شکل‌گیری و دست‌کاری در آینده را براساس نص آیات و روایات بر پایه «تداوم ولایت» تدوین و تبیین نماید.

- آینده انقلاب اسلامی و منازعات آینده جهان، عنوان مقاله‌ای از عیوضی در سال ۱۳۸۸ می‌باشد که در آن با رویکردی آینده‌پژوهانه در پی کسب چشم‌اندازی از چالش‌های آینده ایران با توجه به ماهیت دینی و رویکرد جهانی انقلاب اسلامی و شرایط استراتژیک ایران در سه دهه اخیر می‌باشد.

- جنگ‌های آینده و مشخصات آن با تحلیلی بر دیدگاه برخی صاحب‌نظران نظامی غرب، عنوان مقاله پژوهشی حیدری و عبدی در سال ۱۳۹۱ است. در این پژوهش کیفی که به تحلیل محتوای رهنامه نظامی آمریکا و بررسی دیدگاه صاحب‌نظران غربی در مورد موضوع می‌پردازد، فضای جنگ در آینده، را بیشتر فضایی مجازی، سیال، نرم‌افزاری و خارج از حواس انسان یا ذهنی می‌بیند.

- بررسی رویکردهای احتمالی آمریکا نسبت به ایران در دهه آینده (۱۴۰۲-۱۳۹۲)؛ عنوان پایان‌نامه کارشناسی ارشد است که توسط همتی شاهی‌دانی در سال ۱۳۹۳ در دانشگاه بین‌المللی قزوین انجام شده است. این پژوهش بر آن است تا با بهره‌گیری از تکنیک‌های آینده‌پژوهی و با تأکید بر روش سناریونگاری به این سؤال پاسخ گوید که با عطف به سه دهه تقابل آمریکا و ایران، رویکردهای احتمالی آمریکا نسبت به جمهوری اسلامی ایران در دهه آینده (۲۰۲۳-۲۰۱۳) چگونه خواهد بود؟ یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که گرچه آمریکا در رویکرد خود نسبت به ایران احتمالاً سناریوهای مختلفی را پیگیری می‌کند، اما در نهایت تداوم روند فعلی و استمرار فضای رقابت‌آمیز بین دو کشور، محتمل‌ترین رویکرد آمریکا نسبت به جمهوری اسلامی ایران، در دهه آینده خواهد بود.

- نقش هالیوود در سیاست خارجی آمریکا؛ عنوان پایان‌نامه کارشناسی ارشد در سال ۱۳۹۱ که توسط خطیب‌بندی از دانشگاه علامه طباطبایی انجام شده است. این پژوهش

با اشاره به ابزارهای تأثیرگذار بر سیاست خارجی که متنوع و بسته به نوع روابط متفاوت است، به یکی از مهم‌ترین ابزارهای سیاست خارجی یعنی ابزار فرهنگ و به‌طور خاص سینما می‌پردازد که بر روح و روان جامعه هدف تأثیرگذار است. این پژوهش بر آن است که با بررسی خروجی هالیوود در مقاطع مختلف زمانی می‌توان دریافت که مهم‌ترین مؤلفه‌های سیاست خارجی آمریکا چیست. مبارزه با کمونیسم، تروریسم، حقوق بشر، مسائل هسته‌ای، جهانی‌سازی، اسلام‌هراسی و ایران‌هراسی از مهم‌ترین مؤلفه‌های سیاست‌های خارجی آمریکا در نیم قرن گذشته است که در ساخته‌های هالیوود جایگاه برجسته‌ای دارد. از طرف دیگر نوع رابطه لابی صهیونیسم، سازمان سیا و پنتاگون با هالیوود نشان‌دهنده نفوذ دستگاه‌های تصمیم‌ساز ایالات متحده در هالیوود است.

- بازتاب‌شناسی ویژگی‌های سیاست خارجی آمریکا در سینمای هالیوود در دو مقطع ۱۹۹۰-۱۹۴۵ و ۲۰۱۲-۱۹۹۱؛ عنوان پایان‌نامه کارشناسی ارشد در سال ۱۳۹۳ که توسط عرفانیان در دانشگاه فردوسی مشهد انجام شده است. این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که سیاست خارجی آمریکا چه تأثیری در تغییر روند شکل‌گیری سینما در طول سال‌ها داشته است؟ در پاسخ به سؤال مذکور این پژوهش با بهره‌گیری از تحلیل آثار سینمایی به ارتباط مستقیم سینما و سیاست خارجی آمریکا می‌رسد. سیاست خارجی آمریکا که در طول جنگ سرد بر مبنای مبارزه با کمونیسم براساس «سد نفوذ»، «بازدارندگی»، «موازنه قدرت» و «استراتژیک» شکل گرفته بود جای خود را به مبارزه با تروریسم بر مبنای «جنگ پیش‌دستانه»، «سیاست تغییر رژیم»، «دیپلماسی عمومی تهاجمی» و «گسترش نظام» داد. به موازات همین تغییر سیاست خارجی آمریکا، دیپلماسی عمومی به‌عنوان یک بازوی مطمئن برای سیاست خارجی آمریکا با ابزارهای متفاوت خود، همواره توانسته نظرات را توسط وسایل در دسترس به جهان نشان دهد. در این میان هالیوود به‌عنوان مرکز ثقل سینما آمریکا (حتی جهان) نقش بسزایی ایفا می‌نماید.

- نشانه‌شناسی موعودگرایی مسیحیت صهیونیستی در سینمای آمریکا (۲۰۱۳-۲۰۰۰)؛ عنوان پایان‌نامه کارشناسی ارشد در سال ۱۳۹۳ که توسط قویدل انجام شده است. در این پژوهش بیان شده است که مسیحیان صهیونیست از گروه‌های بنیادگرایی هستند که در اروپا و به‌خصوص آمریکای شمالی طرفداران زیادی دارند. اینان تفاسیر خاصی از کتب مقدس داشته، عقاید متفاوتی از سایر مسیحیان و نیز یهودیان یافته و بالاخص در مورد آخرالزمان و فرجام کار انسان و جهان، منادی آموزه‌های تازه‌ای شده‌اند. از سوی دیگر سینما

به‌عنوان یکی از پربیننده‌ترین رسانه‌های چند دهه اخیر در سراسر جهان به ابزار کارآمدی برای بسط و گسترش این عقاید ضدتوحیدی تبدیل شده و سالانه فیلم‌های بسیاری با مضمون موعودگرایی خاص این گروه‌ها تولید و روانه گیشه‌ها می‌شود. این پژوهش نیز در پی آن است تا با بررسی‌ای نشانه‌شناختی عناصر گوناگون موعودگرایی این گروه‌ها را در برخی از فیلم‌های تولیدشده سینمای آمریکا بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۳ بیابد.

- راهبردها و اهداف جنگ رسانه‌ای غرب علیه جمهوری اسلامی ایران؛ مقاله‌ای است که توسط رضایان در سال ۱۳۸۷ در مرکز حراست صدا و سیما، انجام شده است. در این مقاله به این نکته اشاره شده است که امروزه دیپلماسی و سیاست خارجی کشورها به‌عنوان یک عامل تعیین‌کننده در نظام بین‌الملل تحت تأثیر تحولات شگرف در عرصه ارتباطات قرار گرفته است؛ چنان‌که «دیپلماسی رسانه‌ای» به‌عنوان یکی از شاخه‌های اصلی فعالیت‌های دستگاه دیپلماسی و سیاست خارجی، بخش قابل‌توجهی از دیپلماسی عمومی کشورهای به‌ویژه قدرتمند جهانی را به خود اختصاص داده است. در مقاله حاضر پس از بیان پیشینه دیپلماسی رسانه‌ای و کارکردهای آن به بررسی مصادیق دیپلماسی رسانه‌ای در بعد نرم‌افزاری، جنگ نرم و جنگ رسانه‌ای غرب علیه ایران و همچنین اهداف راهبردی جنگ روانی آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران پرداخته شده است.

مطالعات خارجی

- روندهای جهانی سال ۲۰۲۵: یک جهان متحول‌شده^۱، که در سال ۲۰۰۸ توسط مؤسسه بین‌المللی NIC^۲ انجام شده است که در آن پیش‌بینی شده است که مسائل مربوط به امور مسلمانان به کانون فزاینده توجه، تبدیل خواهد شد و شکل‌دهنده صحنه سیاسی جدیدی در اروپا می‌شود. همچنین به همگرایی اروپا با آمریکا در سیاست‌های طرفداری از اسرائیل نیز اشاره شده است. یکی از سناریوهای عمده گزارش روندهای سال ۲۰۲۵ آن به هویت اسلام می‌پردازد که در آن بیان شده اسلام همچنان یک هویت قوی باقی می‌ماند و فرقه‌گرایی و اختلافات منشأ تنش خواهد بود^۳.

- آینده ادیان جهان: پروژه‌های رشد جمعیت ۲۰۵۰-۲۰۱۰؛ مطالعه‌ای از مرکز

1. Global Trends 2025: Atrended World

2. National Intelligence Council (NIC)

۳. برای مطالعه بیشتر ر.ک: مقاله «روندهای جهانی تا سال ۲۰۲۵ میلادی پیامدها و الزامات آن برای امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران» قابل دسترس در سایت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به آدرس: <http://rc.majlis.ir/fa/report/show/738870>

تحقیقات پپو که در سال ۲۰۱۵ انتشار یافته است و در آن تصریح شده است که سریع‌ترین رشد در مورد جمعیت مسلمانان صورت می‌گیرد.^۱ براساس نتایج این تحقیق، تعداد مسلمانان تقریباً مساوی تعداد مسیحیان جهان خواهد شد. در اروپا، مسلمانان بیش از ۱۰٪ کل جمعیت را تشکیل می‌دهند. در ایالات متحده آمریکا، تعداد مسیحیان از بیش از سه‌چهارم جمعیت در سال ۲۰۱۰ به دو سوم در سال ۲۰۵۰ کاهش می‌یابد و یهودیان دیگر بزرگ‌ترین مذهب غیر مسیحی در آمریکا نخواهد بود. تعداد مسلمانان بیش از کسانی خواهد بود که یهودی شناخته می‌شوند. براساس پژوهش‌های این مرکز تحقیقاتی، انتظار می‌رود که جمعیت مسلمانان جهان طی بیست از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۳۰ حدود ۳۵٪ افزایش یابد و از یک میلیارد و ششصد میلیون در سال ۲۰۱۰ به دومیلیارد و دویست میلیون در سال ۲۰۳۰ برسد.^۲

- طراحی آینده جهان (پروژه ۲۰۲۰): گزارش شورای اطلاعات ملی آمریکا که براساس مشاوره با کارشناسان غیردولتی سراسر جهان و توسط مؤسسه بین‌المللی NIC در سال ۲۰۰۴ انجام شده است.

جمع‌بندی پیشینه

بررسی نهایی و کلی تحقیقات مذکور ما را به این نتیجه می‌رساند که اولاً براساس نظرات آینده‌پژوهان در سطح جهانی، اسلام به‌عنوان آخرین دین آسمانی در آینده نیز به‌عنوان یک هویت قوی ادامه حیات خواهد داد و اروپا و آمریکا مبارزه با این دین را در دستور کار آینده خود خواهند داشت. این مبارزه شکل جدیدی خواهد داشت که با کنترل و جهت‌دهی به افکار عمومی صورت می‌پذیرد و جنگ در آینده بیشتر فضایی مجازی، سیال، نرم‌افزاری دارد که به ارائه چهره‌ای خشن و غیرواقعی از اسلام و مسلمین می‌پردازد. بنابراین اگر چه در کلیت نتایج این تحقیقات به بررسی اسلام‌هراسی، آینده مناسبات ادیان، آینده جنگ‌ها و روش‌های اعمال آن اشاره شده است، اما در تحقیقات مذکور به‌صورت مشخص به بررسی آینده فعالیت‌های رسانه‌ای در مورد اسلام نپرداخته‌اند و ما در این تحقیق برآنیم که به مطالعه این موضوع بپردازیم.

1. <http://www.pewforum.org/2015/04/02/religious-projections-2010-2050>

2. <http://www.pewforum.org/2011/01/27/the-future-of-the-global-muslim-population/>

روش تحقیق

آینده پژوهی

آینده پژوهی مطالعه نظام‌مند آینده‌های ممکن، محتمل و مرجح و دیدگاه‌ها و جهان بینی‌ها و اسطوره‌های بنیادین هر آینده است که دارای دو رویکرد اصلی است؛ رویکرد اکتشافی که در پی کشف آینده است (قدیری، بی تا: ۹) رویکرد هنجاری یا آینده پژوهی تجویزی، از یک موقعیت مطلوب از آینده شروع شده و به زمان حال می‌رسد و چگونگی تحقق آن موقعیت مطلوب در آینده را بررسی می‌کند (قدیری، بی تا: ۱۰)

در این پژوهش ما با استفاده از رویکرد اکتشافی به دنبال کشف و پیش بینی آینده فعالیت‌های رسانه‌ای غرب در حوزه اسلام هستیم.

۱۷۹

سناریوپردازی

سناریو پاسخی مناسب به این سؤال است که چه اتفاقی ممکن است بیفتد؟ (لیندگرن و هولند، ۱۳۸۶) سناریوها مفاهیم توسعه یافته آینده‌های بدیل براساس فرض‌های مختلف، به خصوص پیش‌ران‌ها هستند و به نداشت آینده در فضای افقی می‌پردازند (عنایت‌الله، ۱۳۸۸: ۴۵) سناریوها را می‌توان به روش‌های مختلفی تدوین کرد و برای گستره وسیعی از مقاصد مورد استفاده قرار داد. در یک تقسیم‌بندی کلی می‌توان روش‌های تدوین سناریو را به دو دسته کمی و کیفی - نیمه کیفی تقسیم‌بندی کرد. روش‌های کیفی مبتنی بر داده‌های نرم (داده‌های کیفی و غیرقابل اندازه‌گیری) و استدلال است. هدف اغلب شناسایی و تحلیل روابط سیستم‌ها، بازیگران کلیدی، عدم قطعیت‌ها و مانند اینهاست. منظور از روش‌های نیمه کیفی (مانند تحلیل‌های تأثیر متقابل و تأثیر روند) روش‌هایی است که روابط براساس استدلال کیفی، کمی سازی می‌شوند. روش‌های کمی که در آنها هدف، گرفتن داده‌های خروجی به شکل عدد است، مبتنی بر پیش فرض قرار دادن رابطه علی است که می‌تواند در رگرسیون یا مدل‌های سیستم به دست آیند. روش‌های کمی اغلب روش‌های مکمل ضروری برای روش‌های کیفی به هنگام جستجوی آمار و ارقام مطمئن تر و بررسی مسیرهای آتی روندها و الگوهای کنونی هستند. (لیندگرن و هولند، ۱۳۸۶: ۱۸۷)

روش سناریوپردازی پیتز شوارتز^۱ یا رویکرد عدم قطعیت بحرانی

پایه‌گذار اصلی این رویکرد، پیتز شوارتز دبیر کل شرکت «شبکه جهانی کسب‌وکار» است. بسیاری این رویکرد را نیز زیر مجموعه رویکرد منطق شهودی / کشف از راه دل می‌دانند. شوارتز در کتاب خود با عنوان «هنر دورنگری^۲» (۱۹۹۱) گام‌های فرایند ساخت سناریو را چنین توصیف کرده است؛

گام اول: شناسایی موضوعات و تصمیمات اساسی

اولین گام برای تدوین سناریو عبارت است از اینکه تصمیم‌سازان، ابتدا از مسائل و تصمیمات موردعلاقه داخل سازمان شروع کنند.

گام دوم: به‌دست آوردن و جمع‌آوری اطلاعات

گام سوم: فهرست کردن نیروهای پیشران

در متون آینده‌پژوهی، پیشران‌ها اشاره به نیروهای عمده شکل‌دهنده آینده جهان دارد. پیشران‌ها که به‌صورت غیرمستقیم بر حوزه‌های مختلف تأثیرگذارند، مؤلفه‌ها یا عواملی متشکل از چند روند هستند که باعث ایجاد تغییر در یک حوزه مورد مطالعه می‌گردند. شوارتز نیروهای پیشران را مفهومی می‌داند که بیشتر در طراحی سناریوها مورد استفاده قرار می‌گیرد و منظور آن نیروهایی است که بر پیامد رویدادها اثر دارند. به‌عبارت دیگر عناصری که باعث حرکت و تغییر در طرح اصلی سناریوها شده و سرانجام داستان‌ها را مشخص می‌کنند. (شوارتز، ۱۳۸۶)

غالباً عواملی همچون نیروهای پیشران اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، زیست‌محیطی و فناورانه در پس‌روندها و موضوعات وجود دارند. مدل‌های مختلفی برای تعیین پیشران‌ها وجود دارد که در اینجا از مدل PEST استفاده شده است.

PEST به رصد عوامل و متغیرهای زیر می‌پردازد^۳:

- سیاسی (Political) P

- اقتصادی (Economic) E

- اجتماعی - فرهنگی (Social) S

- فناورانه (Technological) T

گام چهارم: رتبه‌بندی پیشران‌ها براساس اهمیت و عدم قطعیت آنها

1. Peter Schwartz

2. The Art of the Long View

3. <http://pestanalysis.com/what-is-pest-analysis/>: what is pest analysis and why it's useful,

این طبقه‌بندی براساس دو معیار صورت می‌پذیرد:

۱. میزان اهمیت عامل در دستیابی به هدفی که در گام اول مشخص شده است؛
 ۲. تشخیص میزان عدم قطعیت عوامل
- این مرحله، به تعیین دو یا سه عامل مهم‌تر و نامعین‌تر می‌انجامد. در واقع مقصود از این گام، تعیین عواملی است که معیار تفاوت سناریوهاست.

تعیین عدم قطعیت‌ها؛ استفاده از روش CIA و نرم‌افزار میک‌مک^۱

تحلیل اثر متقابل، روشی برای تشخیص روابط متقابل است. به طوری که تأثیر هر پیشران بر پیشران‌های دیگر درجه‌بندی می‌شود. به عبارت دیگر CIA یک روش نیمه کمی است که در آن، به جای روابط علت - معلولی ساده، روابط متقابل بین خرده‌سیستم‌های مختلف، در ماتریس تحلیل می‌شود. روش CIA، شامل دو مرحله است:

۱. تهیه لیست پیشران‌ها یا متغیرها

۲. تهیه ماتریس قطری N در N به تعداد پیشران‌ها

ابتدا باید در مورد اینکه هر پیشران، مثلاً پیشران A تا چه حد بر پیشران‌های دیگر، مثلاً پیشران B تأثیر خواهد داشت، قضاوت کرد. این تأثیر معمولاً با عددی در مقیاس صفر تا ۳ مشخص می‌شود. به طوری که عدد صفر بدون تأثیر، عدد ۱ تأثیر کم، عدد ۲ تأثیر متوسط و عدد ۳ تأثیر زیاد را نشان می‌دهد.

جمع هر ردیف میزان قدرت پیش‌برندگی پیشران را نشان می‌دهد؛ این بدان معناست که این پیشران تا چه اندازه پیشران‌های دیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهد. جمع هر ستون، سطح وابستگی هر پیشران را نشان می‌دهد.

بهره‌گیری از گروه خبرگان در تعیین عدم قطعیت‌ها

استفاده از روش CIA و قضاوت در مورد میزان تأثیر پیشران‌ها، توسط گروه خبرگان صورت می‌گیرد. البته هیچ قانون قوی و صریحی در مورد نحوه انتخاب و تعداد متخصصین در روش‌های مختلف آینده‌پژوهی وجود ندارد و نحوه و تعداد انتخاب خبرگان، به میزان تجربه و دانش آنها در موضوع مورد بررسی، تمایل خبرگان به همکاری، هدف و وسعت مسئله مورد بررسی، زمان جمع‌آوری داده و مواردی از این دست، بستگی دارد.

بنابراین با توجه به اینکه مناسب بودن نمونه با هدف پژوهش، در انتخاب خبرگان

دارای اولویت است، نحوه نمونه‌گیری در این پژوهش نمونه‌گیری غیر تصادفی و هدفمند می‌باشد. نمونه‌گیری هدفمند یکی از روش‌های شایع نمونه‌گیری است که نمونه‌ها براساس معیارهای از قبل تعیین شده مربوط به سؤال ویژه پژوهش انتخاب می‌شوند. (جلالی، ۱۳۹۱) در این پژوهش بعد از مطالعات کتابخانه‌ای، لیستی از پیشران‌های آینده فعالیت‌های رسانه‌های غرب (هالیوود) در حوزه اسلام تهیه شد و بعد از بررسی آنها با تعدادی از اساتید به لیست نهایی پیشران‌ها؛ شامل هفت پیشران اصلی، رسیدیم. سپس با استفاده از پرسشنامه، رابطه متقابل پیشران‌ها را با استفاده از نظر اساتید، بررسی نمودیم. خبرگان این پژوهش را تعداد ده نفر از اساتید حوزه‌های رسانه، جامعه‌شناسی، سیاست و آینده‌پژوهی تشکیل می‌دهد. البته اساتیدی که در این پژوهش ما را یاری کردند، به‌طور غالب در تمامی حوزه‌های مذکور دارای تجربه و از نظر آشنایی با موضوع در حد «زیاد» قرار داشتند. مدرک تحصیلی تمامی اساتید، دکتری و سابقه مطالعاتی و پژوهشی ایشان از ۱۰ تا ۳۶ سال بوده است.

گام پنجم: انتخاب منطق سناریوها

بعد از مشخص کردن محورهای بنیادی عدم قطعیت‌های مهم، بهتر است که آنها را به‌صورت یک طیف (بر یک محور) یا یک ماتریس (بر دو محور)، یا یک حجم (بر سه محور)، نمایش دهیم و سناریوهای متفاوت را در آن مشخص سازیم.

گام ششم: ارائه شرح تفصیلی از سناریو

گام هفتم: بررسی پیامدها و نتایج هر سناریو

گام هشتم: انتخاب نشانگرها و راهنماهای راهبردی برای انتخاب راهبرد و رسیدن به هدف

گام‌های سناریوپردازی با استفاده از رویکرد عدم قطعیت بحرانی

گام اول، بیان مسئله: آینده فعالیت‌های سینما هالیوود در حوزه دین اسلام بین ۵ تا ۱۰ سال آینده

گام دوم، جمع‌آوری اطلاعات: اطلاعات لازم برای مشخص کردن پیشران‌ها و تدوین سناریوها از طریق مطالعات کتابخانه‌ای جمع‌آوری شد.

گام سوم، تعیین پیشران‌ها

همان‌طور که در قسمت‌های پیشین گفته شد، برای تعیین پیشران‌ها به عوامل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و فناورانه مؤثر بر فعالیت‌های هالیوود در حوزه دین اسلام

توجه می‌شود. بعد از انجام مطالعات لازم^۱، پیشران‌ها و روندها به‌صورت زیر تعیین شد:

جدول ۳: پیشران‌ها و روندهای آینده فعالیت‌های هالیوود در بازنمایی اسلام

حوزه تأثیر	پیشران	روند
سیاسی	دکترین امنیت ملی آمریکا فعالیت‌های تروریستی گروه‌های افراطی	- اسلام؛ دگر استراتژیک آمریکا - روند به‌کارگیری قدرت هوشمند و جنگ نامتعادل در برابر اسلام و جهان اسلام - تشکیل هلال شیعی و راهکارهای مهار شیعیان توسط آمریکا - روند قدرت‌گیری ایران در منطقه و راهکارهای سد نفوذ ایران توسط آمریکا - جمهوری‌خواهان و تقابل‌گرایی با اسلام - دموکرات‌ها و سازش‌گرایی با اسلام - تقابل‌گرایی با اسلام و ایران و شیعیان - موعودگرایی (هزاره‌گرایی) - بازنمود رسانه‌ای و ایجاد هراس
اقتصادی	منابع مالی و میزان هزینه و فروش وجود سرمایه‌گذاران اسرائیلی امکان ایجاد رقیب	- هزینه و فروش بسیار بالا و کم نشدن این منابع در شرایط رکود - شکل‌گیری رقیب جدید هالیوود در سینمای چین - سلطه صهیونیسم بر هالیوود
اجتماعی - فرهنگی	جهانی شدن افزایش مسلمانان در آمریکا و جهان ارزش‌های آمریکایی	- همگونی‌سازی (آمریکایی‌سازی) یا چندفرهنگی (جهان‌وطنی آمریکا، ملی‌گرایی) - گسترش استفاده از زبان انگلیسی در دنیا - جذابیت‌های فراملی هالیوود - مهاجرت مسلمانان به آمریکا و لزوم ادغام‌سازی فرهنگی آنان در آمریکا - گرایش به اسلام در آمریکا - روند افزایش نرخ رشد جمعیت مسلمانان - دموکراسی، لیبرالیسم و... - سیاه‌نمایی و اغراق در بازنمایی وضعیت موجود زنان، دموکراسی و حقوق جزا در اسلام و ایران
فناورانه	فناوری‌های ارتباطی ظهور فناوری‌های صوتی تصویری	- توسعه شبکه‌های اینترنتی و ماهواره و گردش سریع اطلاعات که امکان دسترسی به فیلم‌های هالیوود را در بین تمامی اقشار بالا می‌برد. - بهره‌برداری از اینترنت و نسل جدید ارتباطات در تبلیغ و گسترش فیلم‌ها در نقاط مختلف دنیا - به‌کارگیری فناوری‌های پیشرفته بصری و حفظ جذابیت هالیوود - افزایش جذابیت و اثرگذاری و گسترش فضای تبلیغاتی برای فیلم‌های هالیوود

۱. منابع و مستندات کتابخانه‌ای پیشران‌های آینده فعالیت‌های هالیوود در حوزه دین اسلام، بسیار مفصل و در فضای این مقاله قابل درج نبوده است. بنابراین از ذکر این منابع خودداری شد و تأیید خبرگان در مورد صحت و مکفی بودن این پیشران‌ها مبنای عمل قرار گرفت.

لیست نهایی پیشران‌های مؤثر بر آینده فعالیت‌های رسانه‌های غرب در حوزه اسلام با نظر خبرگان به صورت جدول ذیل تدوین شد.

جدول ۴: پیشران‌های نهایی مؤثر بر آینده فعالیت‌های رسانه‌های غرب در حوزه اسلام

پیشران ۱	دکترین امنیت ملی آمریکا
پیشران ۲	فعالیت‌های تروریستی گروه‌های افراطی و باز نمود رسانه‌ای
پیشران ۳	قدرت اقتصادی و سرمایه‌گذاران یهودی هالیوود
پیشران ۳	جهانی شدن
پیشران ۴	افزایش جمعیت مسلمانان
پیشران ۵	ارزش‌های آمریکایی
پیشران ۶	گسترش فناوری ارتباطی تصویری

گام چهارم: رتبه‌بندی نیروهای پیشران براساس درجه اهمیت و عدم قطعیت در روش عدم قطعیت‌های بحرانی تلاش می‌شود تا موضوعاتی محور اصلی بحث شوند، که همزمان هم اهمیت بالایی دارند و هم آنکه دارای عدم قطعیت باشند. رتبه‌بندی پیشران‌ها براساس درجه اهمیت آنها برای موفقیت موضوع و عدم قطعیت آنها صورت می‌گیرد. نکته اصلی شناسایی دو یا سه عامل یا پیشرانی است که بیش از دیگران اهمیت داشته و یا بیشترین عدم قطعیت را دارا باشند. برای مشخص کردن فضای سناریو، به پیشران‌هایی اصلی نیاز داریم که دارای بالاترین اولویت از نظر اثرگذاری و همچنین بالاترین اثرپذیری و عدم قطعیت باشند. از این رو بعد از نهایی شدن لیست پیشران، هر یک از کارشناسان برای تعیین میزان اهمیت پیشران‌های تعیین شده در موضوع، امتیازی بین صفر تا سه (صفر: بدون اهمیت، ۱: با اهمیت کم، ۲: با اهمیت متوسط و ۳: با اهمیت زیاد) را لحاظ می‌نمایند و با مقایسه دودویی پیشران‌ها نیز ماتریس امتیازات پیشران‌ها به دست می‌آید. بدین منظور از نرم‌افزار میک‌مک بهره گرفته شده است.

دو پیشرانی که دارای بیشترین اهمیت و عدم قطعیت است براساس نتایج به دست آمده از نظرات خبرگان و نرم‌افزار میک‌مک، پیشران‌های دکترین امنیت ملی آمریکا و جهانی شدن است.

جدول ۵: ماتریس تأثیرات مستقیم بالقوه پیشران‌ها

ردیف	پیشران‌ها	حاصل جمع ستون‌ها	حاصل جمع ردیف‌ها
۱	دکترین امنیت ملی آمریکا	۱۵	۱۲
۲	فعالیت‌های تروریستی	۱۳	۱۱
۳	افزایش جمعیت مسلمانان	۸	۶
۶	جهانی‌شدن	۱۵	۱۴
۷	قدرت اقتصادی و سرمایه‌گذاران یهودی	۱۰	۱۴
۸	گسترش فناوری اطلاعات	۱۰	۱۱
۹	ارزش‌های آمریکایی	۹	۱۲

گام پنجم: انتخاب منطق حاکم بر سناریوها

براساس دو پیشران تعیین‌شده در گام قبل ما به محوری از تلاقی دو عدم قطعیت دکترین امنیت ملی آمریکا و جهانی‌شدن می‌رسیم که منجر به تعیین منطق حاکم بر سناریو می‌شود.

۱. پیشران دکترین امنیت ملی آمریکا

براساس بررسی‌ها، به دلیل اهمیت استراتژیک و ایدئولوژیک اسلام و جهان اسلام، طی ۱۰ تا ۱۰ سال آینده، اسلام همچنان به عنوان دگر استراتژیک آمریکا، در دکترین امنیت ملی این کشور دارای اهمیت است. اما در این پیشران می‌توان به دو رویکرد کلی در مواجهه آمریکا با اسلام اشاره نمود؛

- رویکرد تقابل گرایانه

این رویکرد که با اندیشمندان مهمی چون هانتینگتون، لوییس، فوکویاما قابل شناسایی است، بر آن است که؛

اسلام، ذاتاً ضد دموکراتیک و ضد غربی است.

اسلام یک تهدید راهبردی است و به اندازه امپراتوری اهریمنی شوروی، شرور است و حتی چالش اسلام‌گراها عمیق تر است زیرا کمونیست‌ها صرفاً با سیاست‌های غربی مخالف بودند اما اسلام‌گراها، کل جهان‌بینی غرب را رد می‌کنند؛

این گروه جنبش‌های اسلامی گوناگون را دارای یک همبستگی سیاسی می‌دانند و شعار (احدی‌الحسنین) و جهاد می‌تواند بنیادگرایان را به یک جنبش انقلابی تبدیل کند

که قادر است مرزها را درنوردیده و با رهبری یک رهبر کاریزماتیک، در قالب یک ارتش شکست‌ناپذیر متحد شوند و آماده مبارزه با غرب گردند. از این رو، تقابل‌گرایان خواهان مهار بیداری اسلامی، پیش از تبدیل شدن آن به یک ویروس نامیرا هستند. این رویکرد توسط لابی صهیونیسم مسیحی و گروه فشار اسرائیل و همچنین حزب سیاسی جمهوری خواهان در آمریکا، مورد حمایت است و دکترین امنیت ملی آمریکا تا اندازه زیادی تحت تأثیر این لابی‌ها است.

- رویکرد سازش‌گرایانه

این رویکرد، اسلام را نه دشمن، بلکه چالشی در برابر آمریکا قلمداد می‌کند و اسلام و مسلمانان را نه تنها ضد دموکراسی و غرب نمی‌دانند بلکه به سیالیت و انعطاف اسلام در تفسیرپذیری اعتقاد دارند.

فعالیت‌های تروریستی مسلمانان را نیز به دلیل شرایط نامساعد اقتصادی، سیاسی و فرهنگی می‌داند که با رفع آنها، تعارض مسلمانان با آمریکا را قابل حل می‌داند. این رویکرد به اتخاذ روش‌های همدلانه با مسلمانان برای تضعیف آنان نیز اشاره می‌کند. این رویکرد توسط عده‌ای از نخبگان و حزب دموکرات پشتیبانی می‌شود و آمریکا ممکن است در اتخاذ روش‌های برخورد با اسلام بنا به اقتضات، از این رویکرد سود جوید.

۲. پیشران جهانی‌شدن

این پیشران که از پیچیدگی‌های زیادی نیز برخوردار است، به دو طیف اصلی در مورد روند آینده فرهنگ جهانی قابل تقسیم‌بندی است؛

۱. همگون‌سازی جهان

یا به عبارتی آمریکایی‌سازی فرهنگ جهان که براساس آن، جهان با توجه به گستره فناوری‌های نوین ارتباطی و نظم نوین جهانی، به سوی یکپارچگی فرهنگ جهانی با محوریت فرهنگ آمریکا و غرب در حرکت است. در واقع شاهد امپریالیسم فرهنگی آمریکا در جهان هستیم.

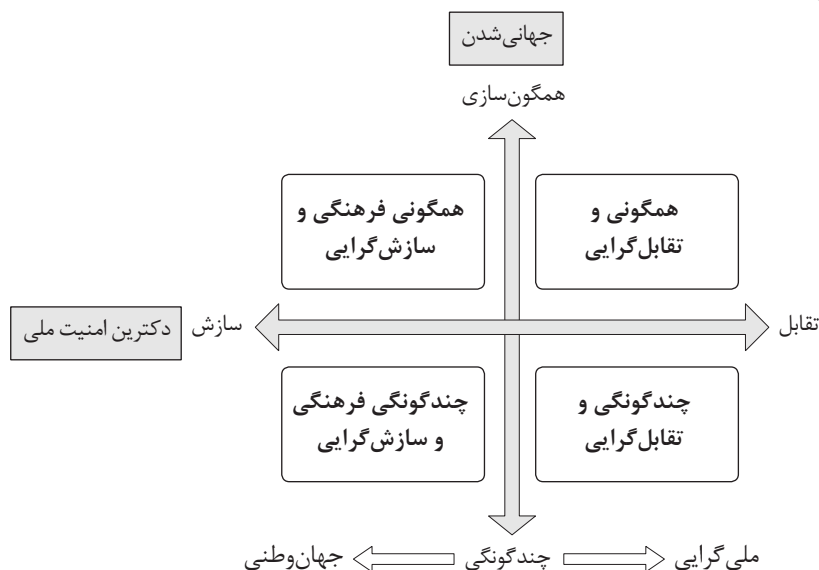
۲. چندگونگی فرهنگی یا تکثرگرایی فرهنگی

این طیف به مقاومت و ایستادگی فرهنگ‌ها، نسبت به یکپارچه‌سازی اشاره دارد و معتقد است که فرهنگ‌های مختلف و متنوع جهان، در روند جهانی‌شدن، از یک سو امکان بروز و شناساندن خود را به سایر جوامع می‌یابند و از سوی دیگر فرهنگ جوامع به التقاط و ترکیب فرهنگی نائل می‌آیند. در نهایت این نگرش، جهانی‌شدن را روندی در

جهت تنوع فرهنگی جهان می‌داند. با پذیرش این رویکرد، فرهنگ آمریکایی، در برابر دو گزینه جهان‌وطنی و ملی‌گرایی قرار می‌گیرد. براساس گزینه جهان‌وطنی (همان‌گونه که هانتینگتون و فوکویاما اشاره کرده‌اند) آمریکا به تکثرگرایی فرهنگی و تضعیف جایگاه والای فرهنگ آمریکایی می‌رسد و در گزینه ملی‌گرایی، آمریکا سعی خواهد کرد که براساس خصوصیات ملی‌گرایانه و ایدئولوژیک خود، فرهنگ آمریکا را از سایر فرهنگ‌ها متمایز گرداند.

گام ششم: فضای سناریوها

براساس نتایج به‌دست‌آمده می‌توان فضای سناریوهای موجود را به‌شکل زیر ترسیم کرد؛

فضای اول: همگونی و تقابل‌گرایی که از آن سناریوی اول استخراج می‌شود.
 فضای دوم: همگونی و سازش‌گرایی که سناریوی دوم از آن منتج می‌شود.
 فضای سوم: چندگونگی فرهنگی و سازش‌گرایی که سناریوی سوم از آن منتج می‌شود.
 فضای چهارم: چندگونگی فرهنگی و تقابل‌گرایی که سناریوی چهارم از آن منتج می‌شود.

گام هفتم و هشتم: خلق سناریو و نشانه‌ها

سناریوی اول

براساس چنین فضایی، بازنمایی اسلام در سینمای هالیوود نیز به صورت ذیل خواهد بود؛
- اسلام‌هراسی؛ با توجه به افزایش فعالیت‌های تروریستی گروه‌های تکفیری و بهره‌گیری این گروه از رسانه‌ها برای پخش اعمال خشونت‌آمیزشان برای ایجاد هراس، اسلام‌هراسی پررنگ‌تر خواهد شد.

- ایجاد تقابل مذهبی بین اسلام با مسیحیت و یهود

- حمایت از اسرائیل و نشان دادن برتری قوم یهود

- توجه به موعودگرایی مسلمانان و امام زمان علیه‌السلام و افزایش مضامین آرماگدونی در فیلم‌های هالیوودی

- شیعه‌هراسی که به نظر می‌رسد با توجه به افزایش قدرت‌گیری شیعیان در منطقه هارتلند تازه آمریکا، طی سال‌های آینده بیشتر شاهد آن باشیم.

- ایران‌هراسی و بزرگ‌نمایی خطر ایران برای منطقه خاورمیانه و سایر کشورهای جهان اسلام

- بازنمایی و پررنگ کردن تفاوت‌های فرقه‌ای مسلمانان، به قصد تفرقه در جهان اسلام

- نشان دادن برتری فرهنگ آمریکایی

- روند آمریکایی کردن جهان و خصوصاً جوانان مسلمان

درواقع براساس این سناریو شاهد بازنمایی‌های غیرواقعی از اسلام و شیعیان و همچنین ایران و برتر نشان دادن فرهنگ آمریکایی در آینده فیلم‌های هالیوودی خواهیم بود که به نوعی ادامه روند موجود نیز است. بررسی‌ها، حاکی از نشانه‌هایی است که این سناریو را حمایت می‌کند. به طور مثال؛

گزارش هالیوود ری پورت در تاریخ ۲۰۱۶/۲/۱۶ از دیدار و جلسه جان کری با مدیریت استودیوهای هالیوود و تأکید وی بر توجه به تصویر آمریکا در اذهان و مبارزه با دولت اسلامی (I S I)^۱

گزارش واشینگتون^۲ پست در سال ۲۰۱۵ با عنوان آمریکائیان در مورد مسلمانان چه می‌اندیشند؟ با اشاره به نتایج تحقیقات مرکز تحقیقات دینی عمومی^۳ بیان می‌دارد

1. [Http://www.hollywoodreporter.com/news/john-kerry-holds-summit-hollywood-866550](http://www.hollywoodreporter.com/news/john-kerry-holds-summit-hollywood-866550)

2. <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2015/11/17/most-americans-say-islam-is-at-odds-with-american-values/>

3. The Public Religion Research Institute

که به‌طور کلی بیش از نیمی از آمریکاییان معتقدند که مسلمانان با ارزش‌های آمریکایی بیگانه‌اند. این رقم در مورد جمهوری خواهان به میزان ۷۶٪ افزایش می‌یابد.^۱

در سال ۲۰۱۴ همزمان با آغاز حملات هوایی و زمینی اسرائیل به غزه، سفارت اسرائیل در دوبلین، پایتخت جمهوری ایرلند، با انتشار تصاویری درتوییتر، که مجسمه‌ها و نمادهای تاریخی کشورهای غربی را با نقاب و حجاب اسلامی یا به‌شکل بمب‌گذار انتحاری نشان می‌داد، سعی کرد درباره رشد اسلام‌گرایی افراطی هشدار دهد و کشور خود را خط مقدم مبارزه با تروریسم و آخرین مرز جهان آزاد معرفی کند. این توییت‌ها، اگر چه توسط خود سفارت اسرائیل حذف شد اما به‌نظر برخی محافل مطبوعاتی، حرکتی برای دامن زدن به اسلام‌هراسی تعبیر شد.^۲

سناریوی دوم

براساس این سناریو می‌توان انتظار داشت که بازنمایی اسلام در سینمای هالیوود در محورهای زیر گنجانده شود:

- بازنمایی اسلام و مسلمانان به‌عنوان دگر استراتژیک؛ نشان دادن اسلام به‌عنوان چالشی در برابر آمریکا

- استفاده از روش‌های همراهی و همدلی برای تضعیف مسلمانان

- ارائه چهره‌ای واقع‌بینانه‌تر از اسلام و مسلمانان

- دسته‌بندی و متمایز کردن مسلمانان از بنیادگرایان اسلامی؛ به‌گونه‌ای که مشخص کند که مسلمانان همه بنیادگرا و تروریسم نیستند.

- برانگیختن مسلمانان بر ضد افراط‌گرایان

- بازنمایی مسلمانان به‌عنوان قربانیان فقر و سیاست‌های غلط ابرقدرت‌ها و حکومت‌های محلی که با خروج مسلمانان از بن‌بست‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی، همراهی آنان با هژمونی فرهنگ آمریکایی تحقق می‌پذیرد.

- بازنمایی امکان‌سازگاری اسلام و دموکراسی؛ توجه به انتخابات مختلف در کشورهای اسلامی و بازنمایی دموکراسی در جهان اسلام

- از سوی دیگر به بازنمایی و تقویت تفکر جدایی دین از سیاست در اسلام اقدام کرده

1. <http://publicreligion.org/research/2015/11/survey-anxiety-nostalgia-and-mistrust-findings-from-the-2015-american-values-survey/#.vwie-nl-mhm>

2. http://www.bbc.com/persian/interactivity/2014/07/140731_yt-islamophobia

و نشان دهد که چنین کاری نه تنها ایمان را تضعیف نکرده، بلکه آن را تقویت می‌کند.

- نشان دادن پذیرفته بودن فرهنگ آمریکایی توسط مسلمانان
- نشان دادن برتری فرهنگ آمریکایی و سعی در همراه کردن هر چه بیشتر مسلمانان با این فرهنگ
- عدم بازنمایی یا اغراق در بیان حقوق و احکام اسلامی
- بازنمایی امکان سازش و تحمل تفاوت‌های دین اسلام با ادیان مسیحیت و یهود
- توجه به مخاطبان مهم مانند جوانان، زنان، مسلمانان غرب

گزارش هافینگتون پست در سال ۲۰۱۱ از لیبرالیسم فراموش شده در اسلام^۱ و معرفی کتاب مصطفی آکل^۲ با عنوان اسلام بدون افراط^۳ (۲۰۱۱) را می‌توان نشانه‌ای از این سناریو در نظر گرفت.

سناریوی سوم

در این سناریو، فعالیت‌های هالیوود در حوزه دین اسلام به صورت ذیل پیش‌بینی می‌شود:

- بازنمایی مسلمانان افراط‌گرا به عنوان دگر استراتژیک آمریکا که در برابر هژمون‌طلبی آمریکا چالش ایجاد می‌کنند.

- ارائه چهره‌ای واقع‌بینانه‌تر از اسلام و مسلمانان
- بازنمایی التقاط فرهنگی بین جهان اسلام و آمریکا
- استفاده از روش‌های همراهی و همدلی با مسلمانان برای تضعیف آنان
- بازنمایی امکان سازگاری اسلام و دموکراسی؛ توجه به انتخابات مختلف در کشورهای اسلامی و بازنمایی دموکراسی در جهان اسلام
- نشان دادن پذیرفته بودن فرهنگ آمریکایی توسط مسلمانان از یک سو و پذیرش فرهنگ اسلامی (خصوصاً مصادیق غیرسیاسی اسلام) از سوی جامعه آمریکا
- بازنمایی هر یک از ادیان اسلام، مسیحیت و یهود در کنار یکدیگر با وجود تفاوت‌ها و اشتراکات
- بازنمایی اسلام آمریکایی و متناسب با منافع آمریکا
- افزایش مقبولیت و تشویق به پذیرش تصوف به عنوان یک شکل سنتی عرفان اسلامی

1. http://www.huffingtonpost.com/mustafa-akyol/islam-forgotten-liberalism_b_898733.html

2. Mustafa Akyol

3. Islam Without Extremes: A Muslim Case for Liberty

که معرف تفسیری آزاد و روشن‌فکرانه از اسلام است و خطر سیاسی کمتری در بردارد. - بازنمایی موضوعاتی مانند فساد، بی‌رحمی، جهل، کاربرد مغرضانه و توأم با اشتباه قوانین اسلام که نه تنها غیرمسلمانان بلکه مسلمانان (غیر از بنیادگرایان و افراطیون) تحمل نمی‌کنند و در نهایت ناکارآمدی در رهبری و حکومت‌داری توسط بنیادگرایان و افراط‌گراها را مشخص می‌سازد.

- هدف‌گیری مخاطبان مهم یعنی جوانان، سنت‌گرایان زهدپیشه، مسلمانان در غرب و زنان

برخی از نشانه‌هایی که می‌توانند احتمال وقوع این سناریو را پشتیبانی کنند:

گزارش هافینگتون پست در سال ۲۰۱۶ از سخنرانی و بازدید اواما از مسجدی در آمریکا و در جامعه مسلمانان بالتیمو و تأکید بر ارائه چهره غیر تروریست و خشن از مسلمانان خصوصاً در هالیوود^۱

انتشار سری کتاب‌های الکترونیکی آینده مشترک‌مان از سوی سفارت بریتانیا در واشنگتن در سال ۲۰۱۲. در این کتاب‌ها، تحقیق‌های دانشگاهی درباره وضعیت مسلمانان در اروپا و آمریکا گردآوری شده‌اند. ایمانوئل کتان، مسئول این پروژه، درباره اهداف آن می‌گوید آنچه که در دنیای آکادمیک درباره مسلمانان مطرح می‌شود، در بسیاری از مواقع برای مخاطب عمومی قابل دسترس نیست و یا اگر هم باشد، به‌سادگی قابل درک نیست. از این‌رو در مجموعه کتاب‌های آینده مشترک‌مان، از محققان خواسته شده مقاله‌های کوتاه و ساده‌تری ارسال کنند و هم‌زمان در یوتیوب، ویدئوهای کوتاه و چند دقیقه‌ای درباره موضوع‌هایی مانند قوانین شریعت اسلامی، حجاب و موضوع‌های مشابه منتشر شده است.^۲ انتشار اخباری مبنی بر اسلام آوردن بازیگران مشهور هالیوود و چهره‌های سرشناس آمریکایی

در گزارش هافینگتون پست درباره مدونا، از مشهورترین خوانندگان زن در آمریکا در سال ۲۰۱۳ این سؤال مطرح شده است که آیا مدونا به اسلام عمل می‌کند. او در حال مطالعه کتاب مقدس مسلمانان (قرآن) است.^۳ در این گزارش بیان شده که به‌نظر می‌رسد

1. http://www.huffingtonpost.com/entry/obama-muslims-tv_us_56b2573ce4b01d80b244d44d
<https://www.washingtonpost.com/news/act-four/wp/2016/02/04/hollywoods-problems-portraying-religion-go-way-beyond-islam-and-muslims/>

2. http://www.bbc.com/persian/world/2012/07/120713_u06_islam_us

3. http://www.huffingtonpost.com/2013/10/08/madonna-islam_n_4063853.html

روی آوردن مدونا به اسلام بیشتر جنبه عاشقانه داشته باشد (به خاطر رابطه او با یک جوان مسلمان) اما به نکته حائز اهمیتی نیز توجه می‌شود و آن تأثیر مهمی است که ممکن است مدونا بر ادبیات و تساهل مذهبی داشته باشد. در این گزارش به اسامی سایر افراد مشهوری چون جنت جکسون، دیو کاپل و یاسین بی نیز اشاره شده که اسلام آورده‌اند. می‌توان به این فهرست، نام لیندسی جان بازیگر هالیوودی را نیز اضافه کرد^۱ که اخبار زیادی حول مسلمان شدن آنان وجود دارد.

همچنین خبری در سایت هالیوود درباره پسر استون بازیگر و تهیه‌کننده درج شد که بعد از حضور در ایران و در شهر اصفهان در سال ۲۰۱۲ به اسلام روی آورده و اسم کوچکش را به علی تغییر داده و در مصاحبه‌هایش گفته است که اسلام آوردنش به معنی رد مسیحیت یا یهودیتی نیست که من با آن متولد شده‌ام، بلکه به معنی این است که من محمد و سایر پیامبران را نیز پذیرفته‌ام.^۲

۱۹۲

سناریو چهارم

بر اساس این فضا سناریوی چهارم در مورد آینده بازنمایی هالیوود از اسلام به این صورت خواهد بود؛

- توجه بیشتر به ارزش‌های آمریکایی، صهیونیسم مسیحی و نمادهای ملی آمریکایی برای حفظ ملی‌گرایی آمریکا در برابر اسلام
- افزایش توجه به مضامین موعودگرایانه و آرماگدونی
- تضعیف فرهنگ اسلامی از طریق:
 - ترویج پلورالیسم و شک‌گرایی و نیهیلیسم
 - ترویج و بازنمایی عرفان‌ها و مکاتب نوظهور و معنویت‌های کاذب
- بازنمایی غیرواقع‌بینانه از چهره اسلام و خصوصاً شیعیان و ایران
- ایجاد و بازنمایی اختلافات در جهان اسلام
- توجه به اختلافات فرقه‌های اسلامی
- بازنمایی تاریخ و فرهنگ پیش از اسلام یا غیراسلامی کشورهای اسلامی به منظور

1. <http://www.ibtimes.co.uk/lindsay-lohan-converting-islam-mike-tyson-other-stars-who-became-muslims-1501277>

2. [Http://www.hollywood.com/general/stone-s-son-converts-to-islam-59099848](http://www.hollywood.com/general/stone-s-son-converts-to-islam-59099848)

[Http://www.hollywoodreporter.com/news/sean-stone-converts-islam-iran-oliver-stone-290533](http://www.hollywoodreporter.com/news/sean-stone-converts-islam-iran-oliver-stone-290533)

تقویت ملی‌گرایی و تضعیف اسلام‌گرایی

- ارائه چهره و تصویری مشوش و بزدل از اسلام‌گرایان و جلوگیری از قهرمان شدن آنها در نظر مسلمانان

- نشان دادن ناکارآمدی اسلام‌گرایان در ایجاد و رهبری جامعه‌ای مطلوب

- هدف‌گیری مخاطبان مهم مانند جوانان، نیروهای ملی‌گرا، سکولار و تجددخواه در جهان اسلام و زنان

بررسی نشانه‌ها حاکی از آن است که این روند به‌شدت از سمت صهیونیسم که (از تأثیرگذارترین و سرمایه‌گذاران اصلی هالیوود نیز می‌باشند) نیز مورد توجه است. برای مثال؛ گزارش چهارشنبه ۲۰۱۶/۲/۹ جرورالم پست^۱ با عنوان «رئیس‌جمهور بعدی آمریکا باید چه چیزهایی درباره ایران و دولت اسلامی بدانند؟» که با قرار دادن عکس هیلاری کلینتون انتشار یافته است

آنها مهم‌ترین و بزرگ‌ترین چالشی را که غرب باید با آن در خاورمیانه روبرو شود نه به‌سادگی تهدید اسلام بنیادگرا بلکه اسلام مکاشفه‌ای^۲ می‌دانند. علت این موضوع نیز این‌گونه بیان شده است که هنگامی که طرفداران اسلام بنیادگرا مانند القاعده، طالبان یا حماس از اعمال خشونت‌آمیز استفاده می‌کنند، به‌دنبال بیرون راندن آمریکا، اسرائیل و سایر کافران از سرزمینی هستند که برای آنها سرزمین مقدس است. اما طرفداران اسلام مکاشفه‌ای به‌دنبال استفاده از قتل عام برای نابود کردن همه کافران و تأسیس سلطنت اسلامی می‌باشند که از آن به خلافت یاد می‌کنند.

این گزارش با اشاره به حضرت مهدی (عجل‌الله فرجه‌الشریف) بیان می‌کند که هر دو گروه سنی و شیعه اعتقاد دارند که حضرت مهدی - که براساس اعتقادات شیعه امام دوازدهم امام پنهان - ظهور خواهد کرد و ممکن است در هر لحظه‌ای این اتفاق بیفتد و هر دو گروه سعی دارند که ظهورش را تسریع دهند اما هر کدام راهکارهای متفاوتی برای تحقق این امر در نظر دارند.

ابوبکر بغدادی از رهبران اسلامی معتقد است مأموریتش ایجاد شدن هر چه سریع‌تر خلافت در لوانت^۳ (عراق، سوریه، لبنان، اسرائیل، فلسطین تحت کنترل تروریست‌ها،

1. m.jpost.com/opinion/what-the-next-us-president-will-need-to-know-about-iran-and-islamic-state-440672

2. Apocalyptic Islam

۳. در گزارش جرورالم پست، از کشورهای ذکرشده در متن تحت این عنوان نام برده شده است.

اردن) و کشتار تمامی کسانی است که به‌نشان اسلام او روی نیاورند. در مقابل، به‌نظر آیت‌الله خامنه‌ای، اولویت با ساختن خلافت نیست بلکه ایجاد شالوده‌های مناسب با خلق ضرادخانه‌های سلاح هسته‌ای است. بعد از این تعریف، نویسنده ادامه می‌دهد که وقتی که آنها آماده قتل عام کافران آمریکایی و اسرائیلی می‌شوند، سپس می‌توانند به‌دنبال تأسیس سلطنت اسلامی خود باشند و مهدی خواهد آمد.

در تأیید این ادعا به این سخن آیت‌الله خامنه‌ای در سال ۲۰۱۴ که آمدن امام زمان قول صریح و قطعی خداوند است... و قول خداوند برای آمدن و تأسیس یک تمدن اسلامی بر مسیر خداست، اشاره می‌شود.

این گزارش، به تحقیقی در سال ۲۰۱۲ در مرکز تحقیقات پیو اشاره دارد که براساس آن بیش از نیمی مسلمانان در خاورمیانه و شمال آفریقا و آسیا جنوبی معتقدند که زندگی خواهند کرد تا ظهور حضرت مهدی را ببینند. نویسنده چنین نتیجه می‌گیرد که نزدیک به ۸۰۰ میلیون مسلمان اعتقاد دارند که ظهور نزدیک است. وی می‌افزاید که میلیون‌ها مسلمان معتقدند که منجی خواهد آمد. اما از نظر آنها منجی، مسیح یا پسر خدا نیست بلکه مهدی است. براساس تحقیقات پیو ۲۸٪ از مسلمانان اردن، ۳۹٪ از مصری‌ها، ۴۶٪ فلسطینی‌ها و بیش از ۶۴٪ عراقی‌ها اعتقاد به ظهور منجی دارند. اما همه مسلمانان اعتقادی به قتل عام کافران برای رسیدن به پیشگویی دلخواه خود ندارند، اما رهبران ایران و دولت اسلامی چنین اعتقادی دارند. به‌نظر می‌رسد این نشانه‌ای از تداوم سیاست‌های شیعه‌هراسی، ایران‌هراسی و هزاره‌گرایی صهیونیسم مسیحی است.

جدول ۶: جدول سناریوهای آینده فعالیت‌های هالیوود در حوزه دین اسلام

سناریو	پیشران‌ها	پیامدها
تروریست‌ها	رویکرد تقابل‌گرایانه به اسلام؛ قدرت‌گیری شیعیان و ایران در هارتلند تازه آمریکا؛ روند همگون‌سازی و آمریکایی‌سازی فرهنگ جهانی.	اسلام‌هراسی و شیعه‌هراسی؛ بازنمایی غیرواقعی بینانه از اسلام و شیعیان؛ بازنمایی تقابل مذهبی بین اسلام با مسیحیت و یهود؛ حمایت از اسرائیل و برتری قوم یهود؛ توجه به موعودگرایی مسلمانان و امام‌زمان علیه‌السلام و افزایش مضامین آرماگدونی؛ درونی کردن فرهنگ آمریکایی.

سناریو	پیش‌رآن‌ها	پیامدها
جهان‌سومی‌ها	رویکرد سازش‌گرایانه به اسلام؛ قدرت‌گیری شیعیان و ایران در هارتلند تازه آمریکا؛ آمریکایی‌سازی فرهنگ جهان در روند جهانی شدن.	بازنمایی واقع‌بینانه‌تر از اسلام؛ استفاده از روش‌های همراهی و همدلی برای تضعیف مسلمانان؛ دسته‌بندی و متمایز کردن مسلمانان از بنیادگرایان اسلامی؛ بازنمایی مسلمانان به‌عنوان قربانیان فقر و سیاست‌های غلط؛ بازنمایی و تقویت تفکر جدایی دین از سیاست در اسلام و همچنین امکان ایجاد سازگاری اسلام و دموکراسی؛ نشان دادن برتری فرهنگ آمریکایی و سعی در همراه کردن هر چه بیشتر مسلمانان با این فرهنگ؛ عدم بازنمایی یا اغراق در بیان حقوق و احکام اسلامی؛ بازنمایی سازش دین اسلام با ادیان مسیحیت و یهود و تحمل تفاوت‌های آن با این دو دین.
جهانی‌شده‌ها	رویکرد سازش‌گرایانه به اسلام در دکترین امنیت ملی آمریکا؛ ایجاد چندگونگی فرهنگی در روند جهانی شدن.	نشان دادن پذیرفته بودن فرهنگ آمریکایی توسط مسلمانان از یک‌سو و پذیرش فرهنگ اسلامی (خصوصاً مصادیق غیرسیاسی اسلام) از سوی جامعه آمریکا؛ بازنمایی التقاط فرهنگی بین جهان اسلام و آمریکا؛ بازنمایی هر یک از ادیان اسلام، مسیحیت و یهود در کنار یکدیگر با وجود تفاوت‌ها و اشتراکات؛ بازنمایی اسلام آمریکایی و متناسب با منافع آمریکا؛ بازنمایی مقبولیت و تشویق به پذیرش تصوف؛ بازنمایی موضوعاتی مانند فساد، بی‌رحمی، جهل، کاربرد مغرضانه و توأم با اشتباه قوانین اسلام توسط بنیادگرایان؛ هدف‌گیری ویژه زنان، جوانان، مسلمانان سنتی و زهدپیشه.
غیرخودی‌ها	رویکرد تقابل‌گرایانه به اسلام؛ ایجاد چندگونگی فرهنگی در روند جهانی شدن؛ گروه فشار اسرائیل و لابی صهیونیسم مسیحی.	اسلام‌هراسی و شیعه‌هراسی؛ توجه به اختلافات فرقه‌های اسلامی؛ توجه به تفاوت‌های فرهنگی موجود در کشورهای جهان اسلام برای ایجاد تفرقه؛ به‌چالش کشیدن فرهنگ اسلامی با ترویج پلورالیسم و شک‌گرایی؛ بازنمایی عرفان‌ها و مکاتب نوظهور و معنویت‌های کاذب؛ بازنمایی تاریخ و فرهنگ پیش از اسلام یا غیراسلامی کشورهای اسلامی به‌منظور تقویت ملی‌گرایی و تضعیف اسلام‌گرایی؛ هدف‌گیری مخاطبان مهم مانند زنان، جوانان، نیروهای ملی‌گرا.

نتیجه‌گیری

فعالیت‌های رسانه‌های غربی در حوزه دین اسلام در واقع، یک جنگ رسانه‌ای است که بسته به شرایط اجتماعی، فرهنگی و با اهمیت روزافزون مخاطبان، ممکن است به اشکال متفاوتی به‌منصه ظهور برسد. بررسی‌ها نشان داد که نوع بازنمایی اسلام و ایران در رسانه‌های آمریکا با تأکید بر هالیوود برگرفته از شرایط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی این کشور است و باید این هوشیاری وجود داشته باشد که علی‌رغم امکان برتری رویکردهای سازش‌گرایانه در استراتژی آمریکا در قبال اسلام و بازنمایی‌های واقع‌گرایانه‌تر از آن، همچنان اسلام، شیعیان و ایران در مقام دگر استراتژیکی برای این کشور قرار دارد. بنابراین، حتی با امکان وجود تغییراتی در روند کنونی اسلام‌هراسی در هالیوود، در واقع شاهد تغییر تاکتیک هستیم نه تغییر در اهداف این کشور در قبال جهان اسلام.

به‌نظر می‌رسد که رسانه ملی ضمن بهره‌گیری از راهبردها و راهکارهایی که تاکنون در مورد اسلام‌هراسی و جنگ نرم علیه اسلام و ایران ارائه شده است باید اهتمامی دوچندان در کسب آرایش رسانه‌ای مناسب در برابر شرایط متغیر جهانی در بازنمایی از اسلام در رسانه‌های غربی (هالیوود)، به‌دست آورد که کسب این مهم در گرو رصد و پایش دائمی در حوزه مخاطبان و جبهه مقابل و آشنایی با فرصت‌ها، تهدیدها، ضعف و قوت‌های رسانه ملی است. از سوی دیگر با در نظر گرفتن گسترش روزافزون و غیرقابل‌مهار فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی و عدم امکان سانسور و مهار رسانه‌های جمعی، توجه به افزایش سواد رسانه‌ای مخاطبان و ایجاد اعتماد هر چه بیشتر به رسانه ملی از اهم راهکارهای پیشنهادی این پژوهش محسوب می‌شود. دشمن‌شناسی و تسلط بر روش‌ها و راهکارهای به‌کار گرفته‌شده توسط آنان برای مبارزه با اسلام و ایران که باعث ایجاد هوشیاری مخاطبان داخلی و خارجی خواهد شد، نیز از دیگر نقاط مورد تأکید در برابر آینده فعالیت‌های هالیوود در بازنمایی اسلام است. از سوی دیگر باید از فرصت‌های ایجادشده توسط شرایط جهانی شدن برای حفظ و گسترش فرهنگ والای اسلامی و شیعی بهره‌گیری لازم صورت گیرد.

منابع

۱. اشرف‌نظری، علی. (۱۳۸۷). غرب، هویت و اسلام سیاسی: تصورات و پنداشت‌های غرب از اسلام. فصلنامه سیاست مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی. دوره ۳۸. شماره ۱.
۲. برژینسکی، زبگینو. (۱۳۸۶). انتخاب: سلطه یا رهبری. امیرحسین نوروزی. تهران: نشر نی.
۳. حیدری، کیومرث و فریدون عبدی. (۱۳۹۱). جنگ‌های آینده و مشخصات آن با تحلیلی بر دیدگاه برخی صاحب‌نظران نظامی غرب. فصلنامه مدیریت نظامی. شماره ۴۸. سال دوازدهم. زمستان.
۴. جلالی، رستم. (۱۳۹۱). نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی. تحقیقات کیفی در علوم سلامت. شماره ۴. زمستان.
۵. خطیب‌بندی، عباس. (۱۳۹۱). نقش هالیوود در سیاست خارجی آمریکا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی.
۶. رامچی، رویینا. (۱۳۹۱). بازنمایی مسلمانان در هالیوود. امیر یزدیان. تصویرنامه. سال اول. شماره ۳.
۷. رضایی یزدی، محمد. (۱۳۸۴). تصویر مسلمانان در سینمای هالیوود؛ درآمدی بر اهریمن‌سازی مسلمانان در رسانه‌های غربی براساس بررسی و تحلیل ۱۵۰ فیلم سینمایی هالیوود. دین و رسانه (مجموعه مقالات). به کوشش محمدرضا جوادی‌یگانه و حمید عبداللهیان. تهران: دفتر پژوهش‌های رادیو.
۸. رضاییان، مهدی. (۱۳۷۸). راهبردها و اهداف جنگ رسانه‌ای غرب علیه جمهوری اسلامی ایران. پژوهش‌های ارتباطی. شماره ۵۵.
۹. عرفانیان، محمدمهدی. (۱۳۹۳). بازتاب‌شناسی ویژگی‌های سیاست خارجی آمریکا در سینمای هالیوود در دو مقطع ۱۹۹۰-۱۹۴۵ و ۲۰۱۲-۱۹۹۱. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده اقتصاد و علوم اداری. دانشگاه فردوسی مشهد.
۱۰. علویان، مرتضی. (۱۳۹۱). راهکارهای مواجهه جمهوری اسلامی ایران با اسلام‌هراسی غرب. رساله دکتری. دانشگاه باقرالعلوم. دانشکده علوم سیاسی، اجتماعی و تاریخ.
۱۱. عزیزی، رضا. (۱۳۹۰). جهانی‌شدن سرمایه و جنگ نرم علیه جمهوری اسلامی ایران. دانشگاه شهید بهشتی. دانشکده علوم سیاسی.
۱۲. عنایت‌الله، سهیل. (۱۳۸۸). پرسش از آینده، آینده‌پژوهی به مثابه ابزار تحول‌سازمانی و اجتماعی. مسعود منزوی. تهران: مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی.
۱۳. عیوضی، محمدرحیم. (۱۳۸۸). منازعات انقلاب اسلامی و منازعات آینده جهان. فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی. سال ۶. شماره ۱۸. پاییز.
۱۴. کشاورز ترک، عین‌الله و ناصر براتی. (۱۳۹۲). آینده‌پژوهی در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری. تهران. مدیریت فناوری اطلاعات و مرکز اسناد.
۱۵. کلنر، داگلاس. (۱۳۸۵). فرهنگ رسانه‌ای و پیروزی نمایش. اسماعیل یزدان‌پور. فصلنامه رسانه. سال هفدهم. شماره ۳.
۱۶. فریدمن، جرج. (۱۳۹۱). صد سال آینده (پیش‌بینی قرن بیست‌ویکم). محمد زهدی گهرپور

- و مریم دهقان آزاد. تهران: زیتون سبز.
۱۷. فیروزآبادی، سیدحسن. (۱۳۸۷). آینده نگاری راهبردی در دکترین مهدویت. فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک. شماره ۳۱ و ۳۲.
۱۸. قدیری، روح اله. (بی تا). بررسی و شناخت روش های مطالعه آینده. تهران: مرکز آینده پژوهی علوم و فناوری دفاعی. مؤسسه آموزشی و تحقیقات صنایع دفاعی.
۱۹. قویدل، حامد. (۱۳۹۳). نشانه شناسی موعودگرایی مسیحیت صهیونیستی در سینمای آمریکا (۲۰۱۳-۲۰۰۰). پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده حقوق و علوم سیاسی. دانشگاه علامه طباطبایی.
۲۰. لیندگرن. ماتس و هانس باند هولد. (۱۳۸۶). طراحی سناریو؛ پیوند بین آینده و راهبرد. عزیز تاتاری. تهران: مرکز آینده پژوهی علوم و فناوری دفاعی. مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی.
۲۱. لی، مینگ جینگ. (۱۳۹۰). قدرت نرم چین، استراتژی چین در حال ظهور در سیاست بین الملل. عسگر قهرمان پور بناب. تهران: دانشگاه امام صادق^(ع).
۲۲. هانتینگتون، ساموئل. (۱۳۸۰). تمدن و بازسازی نظام جهانی. مینو احمد سرتیپ. تهران: کتابسرا.
۲۳. هانتینگتون، ساموئل. (۱۳۷۸). آمریکا: ابرقدرت تنها؛ گذار از نظام تک قطبی - چندقطبی. مجتبی امیری وحید. اطلاعات سیاسی اقتصادی. شماره ۱۴۱ و ۱۴۲.
۲۴. همتی شاهدهاگی، زهره. (۱۳۹۳). بررسی رویکردهای احتمالی آمریکا نسبت به ایران در دهه آینده (۱۴۰۲-۱۳۹۲). پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه بین المللی امام خمینی قزوین.
۲۵. هیل، جان و پاملا چرچ گیسون. (۱۳۸۱). سینمای آمریکا و هالیوود. بیژن اشتری. تهران: مؤسسه فرهنگی و هنری الست فردا.

26. Gardels, N. & M. Medavoy. (2009). *American Idol After Iraq: Competing for Hearts and Minds in the Global Media Age*. Wiley-Blackwell
27. Lean, N. (2012). *The Islamophobia Industry; How the Right Manufactures Fear of Muslims*. Pluto Pressu.
28. Sardar, Z. & M. W. Davies. (2010). Freeze Framing Muslims in Interventions. *International Journal of Postcolonial Studies*. 12(2).
29. Schwartz, P. (1991). *The Art of the Long View: Planning for the Future in an Uncertain World*. Doubleday/Currency.
30. <http://pestleanalysis.com>
31. <http://publicreligion.org>
32. <https://m.jpost.com>
33. <http://rc.majlis.ir/fa>
34. <http://www.bbc.com/persian>
35. <http://www.hollywoodreporter.com>
36. <http://www.huffingtonpost.com>
37. <http://www.ibtimes.co.uk>
38. <http://www.pewforum.org>
39. <http://www.nytimes.com>
40. <http://www.time.com>
41. <https://www.washingtonpost.com>